

Tartu Ülikool

Loodus- ja täppisteaduste valdkond

Ökoloogia- ja maateaduste instituut

Magistritöö keskkonnatehnoloogias (30 EAP)

**Eesti majutusettevõtete keskkonnategevus**

**Kertu Uiboleht**

**Juhendajad: PhD Harri Moora**

**PhD Age Poom**

Kaitsmisele lubatud:

Juhendaja: /allkiri, kuupäev/

Juhendaja: /allkiri, kuupäev/

**Tartu 2023**

## **Infoleht**

### **Eesti majutusettevõtete keskkonnategevus**

Magistritöö eesmärk oli välja selgitada Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamise põhjused ja edutegurid. Töös uuriti, miks Eesti majutusettevõtted keskkonnategevusi rakendavad, milliseid keskkonnajuhtimisvahendeid kasutavad ja mis tagab majutusettevõtete keskkonnategevuse edukuse. Kasutati kahte uurimismeetodit: majutusettevõtetele saadeti küsimustik ja lisaks viidi läbi pool-struktureeritud intervjuud kolme ettevõtte esindajaga. Tulemustest saab järeldada, et Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuse rakendamise peamiseks põhjuseks on majanduslik kasu ehk kulude kokkuhoid. Üha rohkem liiguvad majutusettevõtted süsteemse keskkonnajuhtimise poole, eelkõige rakendades Green Key märgist ja keskkonnajuhtimisvahendeid. Eesti majutusettevõtete kogemusel on keskkonnategevuse põhiliseks eduteguriks ettevõtte juhtkonna või omaniku keskkonnateadlikkus ja toetus.

Märksõnad: turism, majutus, keskkonnajuhtimine, ökomärgised, Green Key märgis

CERCS kood: T270 Keskkonnatehnoloogia, reostuskontroll

## **Abstract**

### **Development of Environmental Management Practices in Estonian Accommodation**

#### **Sector**

The aim of the master's thesis was to find out the reasons and success factors for the development of environmental management practices in Estonian accommodation sector. The research explored why Estonian accommodation companies implement environmental management practices, which environmental management tools are used and what ensures the success of the environmental management of accommodation. A questionnaire of accommodation companies and semi-structured interviews with company representatives were conducted. The main reason for the implementation of environmental management in Estonian accommodation sector is economic benefit – cost savings. Companies are moving towards systematic environmental management by applying the Green Key label and environmental management tools. In the experience of Estonian accommodation companies, the main success factor of environmental activities is the environmental awareness and support of the management or owner of the company.

Keywords: tourism, accommodation, environmental management, eco-labels, Green Key label

CERCS Code: T270 Environmental technology, pollution control

## Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Teoreetiline taust.....	6
1.1 Turismi- ja majutussektor maailmas .....	6
1.2 Turismi- ja majutussektor Eestis .....	7
1.3 Turismi- ja majutussektori keskkonnamõju .....	9
1.4 Keskkonnajuhtimissüsteemide ja keskkonnamärgiste rakendamine majutusettevõtetes.....	12
2. Metoodika .....	15
2.1 Majutusettevõtete küsimustik.....	15
2.2 Intervjuud majutusettevõtete esindajatega .....	18
3. Tulemused.....	19
3.1 Eesti majutusettevõtete keskkonnategevus küsimustiku põhjal.....	19
3.1.1 Keskkonnategevuse arendamise põhjused.....	19
3.1.2 Keskkonnategevuse takistused.....	22
3.1.3 Keskkonnajuhtimisvahendid ja keskkonnahoiu meetmed .....	25
3.1.4 Keskkonnategevusest saadud kasu .....	29
3.1.5 Keskkonnategevuse edutegurid .....	30
3.1.6 Majutusettevõtete arusaam nende panusest rohepöördes .....	32
3.2 Majutusettevõtete keskkonnategevus intervjuude põhjal.....	33
3.2.1 Keskkonnategevuse arendamise põhjused.....	33
3.2.2 Keskkonnategevuse takistused.....	34
3.2.3 Green Key ökomärgise ja keskkonnajuhtimisvahendite rakendamine .....	35
3.2.4 Keskkonnategevusest saadud kasu .....	36
3.2.5 Keskkonnategevuse edutegurid .....	37
4. Arutelu .....	39
Kokkuvõte.....	45
Summary .....	47
Tänuõnad .....	49
Kirjandus.....	50
Lisa 1. Majutusettevõtete keskkonnategevuse küsimustik .....	55
Lisa 2. Majutusettevõtete intervjuu kava .....	58
Lihtlitsents.....	59

## Sissejuhatus

Turism on oluline majandusharu, mida iseloomustab seos erinevate tegevusaladega ja mille toimimist mõjutavad välised tegurid. Turismisektorit on viimastel aastatel raputanud mitu kriisi (COVID-19, sõda Ukrainas, energiakriis). Lisaks kriisidest taastumisele peab valdkond tegelema ka uute väljakutsetega. Üheks tõusva tähtsusega väljakutseks turismivaldkonna jaoks on vajadus kohaneda kliimamõjuga ja rohepöördesse panustamine.

Turismisektori, sealhulgas majutusettevõtete tegevusega kaasneb märkimisväärne keskkonnamõju. Välised tegurid nagu ühiskondlike normide muutus ja klientide kasvanud keskkonnateadlikkus survestavad majutusettevõtteid oma keskkonnategevust parendama. Selleks on Eesti majutusettevõtted kasutanud erinevaid meetmeid.

Üldine arusaam on siiani olnud, et keskkonnajuhtimisvahendite (näiteks keskkonnamärgiste) rakendamine tagab iseenesest ettevõtte keskkonnategevuse parendamise. Seni ei ole Eestis läbi viidud uuringuid, mis lubaksid võrrelda majutusettevõtete keskkonnategevust, sealhulgas analüüsida ettevõtete keskkonnategevuse edukuse tegelikke suunajaid. Samuti puuduvad rahvusvahelised võrdusuuringud, kuid üksikute Euroopa riikide kohta tehtud valdkondlikud analüüsid annavad mõnetise võrdlusbaasi (vt Buunk & van der Werf, 2019; Duglio et al., 2017; Lozano, 2013; Mzembe et al., 2021; Segarra-Oña et al., 2012).

Magistritöö eesmärk on välja selgitada Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamise põhjused ja edukuse peamised eeldused. Uurimistöö tulemused panustavad ka Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamisse läbi rahvusvahelise turismisektori ökomärgise Green Key raamistiku, millega töö autor oma igapäevatoos Stockholm Keskonnainstituudi Tallinna Keskuses tegeleb.

Töö eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Miks Eesti majutusettevõtted keskkonnategevusi rakendavad?
2. Milliseid keskkonnajuhtimisvahendeid Eesti majutusettevõtted keskkonnategevuse parendamiseks kasutavad?
3. Mis tagab majutusettevõtte keskkonnategevuse edukuse?

Nendele uurimisküsimustele vastamiseks kasutas autor kahte uurimismeetodit. Kvantitatiivseks meetodiks oli Eesti majutusettevõtetele e-posti teel edastatud küsimustik, mis uuris majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamise ajendeid, kasutatavaid keskkonnajuhtimissüsteeme ja keskkonnategevuse edutegureid. Kvalitatiivse

uurimismeetodina viis autor läbi pool-struktureeritud intervjuud kolme majutusevõtte esindajaga, et täpsustada majutusevõtete keskkonnategevuse edukuse tegelikke põhjuseid.

Magistritöö teooria osas kirjeldatakse turismi- ja majutussektorit maailmas ja Eestis, antakse ülevaade turismi- ja majutussektori keskkonnamõjust, tutvustatakse majutussektoris kasutusel olevaid keskkonnajuhtimissüsteeme ja ökomärgiseid ning nende rakendamise suundumusi varasemate uurimuste põhjal. Metoodika peatükis antakse ülevaade küsitlusuuringu ja intervjuude läbiviimisest. Kolmandas peatükis kirjeldatakse eelneva kahe uurimismeetodi tulemused. Neljas peatükk on arutelu, kus seostatakse saadud tulemused varasemate uuringutega ja antakse Eesti majutussektori tulevikuvaade ning edasised uurimisvajadused.

# 1. Teoreetiline taust

## 1.1 Turismi- ja majutussektor maailmas

Turismisektor koos selle tegevusse panustavate alasektoritega on üks maailma suurimaid majandusvaldkondi, mis moodustas enne COVID-19 pandeemiat globaalselt 10,3% kõigist töökohtadest (333 miljonit) ja 10,3% maailma SKP-st (9,6 triljonit USA dollarit) (WTTC, 2022). 2022. aastal moodustas turism 7,6% maailma SKP-st (WTTC, 2023). UNWTO (2023a) sedastab, et kuigi turismi mahud taastuvad eeldatavalt 2023. aastal pandeemiaeelsele tasemele, siis majanduslanguse tõttu otsivad turistid üha enam hinna ja kvaliteedi suhet ning reisivad pigem lähiriikidesse. Ka 2023. aastal läbi viidud turismiuuringus vastas 76% reisijatest, et ülemaailmne energiakriis ja elukalliduse tõus mõjutab nende kulutuste plaane, kuid lisaks selgus, et sama suur osa turistidest soovib reisida keskkonnasäästlikumalt (Booking.com, 2023).

2013. aasta andmete alusel põhjustab turismisektor umbes 8% maailma kasvuhoonegaaside heitkogusest (Lenzen et al., 2018). Kuigi puudub uuem samaväärne hinnang turismi heitkogusele, võib sektori vahepealset kasvu arvestades eeldada, et ka kliimamõju on tänaseks oluliselt suurem. Gössling jt (2023) toovad välja, et kuigi juba 2008. aastal väljendasid ülemaailmsed turismi katuseorganisatsioonid, et turismisektoril kui olulisel kliimamuutuste põhjustajal on kohustus vähendada järgmise kolme aastakümne jooksul oma kasvuhoonegaaside heitkoguseid, jätkavad 15 aastat hiljem sektori emissioonid kasvutrendi. Turismivaldkonna esindajad ennustavad jätkuvat sektori kasvu ja UNWTO tunnistab, et kuigi on ambitsioon vähendada turismiga seotud heitkogust 2030. aastaks poole võrra, on tõenäolisem stsenaarium siiski 25%-line kasv (Gössling et al., 2023). Scott (2021) väitis, et puudub plaan, kuidas viia vastavusse sektori heitkoguse prognoos ja eesmärgid. Gössling jt (2023) märgivad, et turismi kliimamõju leevendamine nõuab poliitilist sekkumist ja ettevõtete valmisolekut süsinikuneutraalsuse väljakutsega tegelemiseks. Sun jt (2022) järeldasid, et puuduvad empiirilised tõendid näitamaks, et turismisektori kasv on võimalik ilma energiatarbimise ja heitkoguse suurenemiseta.

ÜRO seitsmeteistkümnest kestliku arengu eesmärgist kolm sisaldavad turismisektorile suunatud alapunkti (UNWTO, 2023b). Kestliku arengu eesmärk nr 12 sätestab vajaduse töötada välja ja rakendada meetmeid, mis võimaldavad seirata turismi jätkusuutlikkust (United Nations, 2021). ÜRO nendib, et globaalselt puudub piisav andmestik turismi jätkusuutlikkuse hindamiseks selle kolmes mõõtmes – majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnamõju lõikes

(United Nations, 2021). Euroopa tasandil avaldas Euroopa Liidu nõukogu 2022. aastal Euroopa turismi tegevuskava 2030, mis võtab eesmärgiks turismistatistika parema kättesaadavuse ja kutsub liikmesriike üles vahetama teadmisi ja parimaid praktikaid turismivaldkonnas ning edendama ringmajandust ja kestlikkust turismiettevõtetes (Euroopa Liidu nõukogu, 2022). Hoolimata turismisektori suurest panusest kasvuhoonegaaside heitkogusesse, jäetakse valdkond sageli mainimata kõrgeima taseme kliimapolitiika dokumentides (Steiger et al., 2023). Pariisi kliimakokkuleppele 194 riigi poolt esitatud panustest vaid 51 riiki mainivad turismi kliimamõju vähendamist prioriteedina (Scott, 2021).

## **1.2 Turismi- ja majutussektor Eestis**

Eesti majanduse tugevaks küljeks on peetud turismitulude suurt panust SKP-sse (EAS, 2020). 2019. aastal moodustas turism riigi SKP-st 5,8% (EAS, 2020). COVID-19 pandeemia aastatel langes turismi osakaal majanduses järsult ja 2022. aastal oli turismi osakaal Eesti riigi SKP-st 1,93% (EAS, 2023a). Turism on ka tööjõumahukas sektor, moodustades Eesti tööhõivest 5% (Statistikaamet, 2023b). 2022. aasta lõpus töötas turismivaldkonnas (majutus, toitlustus, reisibürood) kokku 23 474 inimest (Statistikaamet, 2023b).

Eesti turismisektor on taastumas COVID-19 kriisi mõjudest. EAS-i andmetel (2023b) oli 2022. aastal Eesti majutusettevõtete ööbimiste arv 5,95 miljonit, mida on 15% võrra vähem kui 2019. aastal. Turismiteenuste eksport ehk väliskülastajatele müüdud turismiteenuste maksumus oli 2022. aastal 1,6 miljardit eurot, seega võrreldes 2019. aastaga 22% väiksem. COVID-19 kriisi mõjul muutus Eesti sise- ja välituristide osakaal. Kui enne kriisiaastaid oli 2/3 Eesti majutusettevõtetes ööbijatest välituristid, siis 2022. aastal olid siseturistide ööbimised ülekaalus. Välituristidest enamuse moodustasid 2022. aastal Soome, Läti, Saksamaa ja Venemaa kodanikud (EAS, 2023b).

Turismiteenuse pakkumisel on oluline roll majutusettevõtetel. Statistikaameti (2023c) järgi oli 2023. aasta veebruaris Eestis 909 majutusettevõtet ja 46 747 voodikohta. Eesti majutussektori omaduseks on väikemajutuste arvuline ülekaal, kuid suuremad hotellid koos suure osa voodikohtadega on koondunud Tallinna (17 982 ehk 38% voodikohtadest). Harjumaal on voodikohti kokku 20 590. Maakondadest järgneb voodikohtade arvult Pärnu maakond, kus on 5 404 voodikohta. Kõige vähem voodikohti on Raplamaal (513). Tube on Eesti majutusettevõtetes kokku 20 528 ja nendest 42% Tallinnas (Statistikaamet, 2023c).

Turismiseaduse (2020) alusel on majutusettevõtete põhilised liigid hotell, motell, külalistemaja, hostel, puhkeküla või -laager, puhkemaja, külaliskorter ja kodumajutus. Statistikaameti (2023a) andmed kinnitavad, et Eesti majutusettevõtete arvulise enamuse moodustavad väikesed, 1–9 töötajaga ettevõtted. 2021. aastal oli alla 10 töötajaga mikroettevõtete osakaal 93% kõigist majutusettevõtetest. 2021. aastal oli veerand kõigist majutusettevõtetest hotellid ja muu sarnane majutus (hotellid, motellid, külalistemajad) ning 72% puhkuse- ja muu lühiajalise majutuse ettevõtted (hostelid, puhkemajad, puhkekülad, külaliskorterid ja kodumajutus). Kuigi arvuliselt on Eestis hotellid ja muu sarnane majutus vähemuses, moodustab nende müügitulu siiski enamiku majutussektori tulust – 2021. aastal 80% (Statistikaamet, 2023a). Tänapäeva majutussektori oluliseks osaks on ka lühiajalised üüripinnad – kodumajutused, mida eraisikud pakuvad Airbnb jt veebilehekülgedel. EAS-i andmetel broneeriti Eestis 2022. aastal üüripindu 868 000 ööks (võrdluseks 5,95 miljonit ööbimist koondstatistikas), mis viitab märkimisväärsele turuosale (EAS, 2023d).

Eesti turismisektorit iseloomustab teenuse nõudluse hooajalisus. Juunis, juulis ja augustis majutusettevõtetes veedetud ööd moodustavad umbes 40% kogu aasta nõudlusest (EAS, 2023e). Turismi hooajalisus on peamiselt tingitud kliimatingimustest ja sihtturgudest (EAS, 2018). Turistide koondumine suveperioodile on levinud nähtus kogu Euroopas ja selle muutmine on Eesti turismistrateegias kirjas sektori ühe ülesandena (EAS, 2018; Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2022).

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (2022) koostatud Eesti turismistrateegia 2022–2025 toob lisaks hooajalisusele turismisektori väljakutsetena esile ka väliturismi taastamise, Eesti vähese tuntuse, sektori siseriikliku maine ja tööjõupuuduse, ajakohastamist vajavad ärimudelid, piisava sagedusega otselennud Eestisse, turistide reise pikema kestuse ja ühtlasema regionaalse jaotuse. 2025. aasta visiooniks on turismisektor, mis on elujõuline ja kohanemisvõimeline. Visiooni elluviimiseks määrati kolm tegevussuunda: toote- ja sihtkohaarendus, nõudluse taastamine ning ühenduste tagamine. Eesti turismistrateegia näeb ette ka rohepöoret turismisektoris, mille saavutamiseks edendatakse ringmajandust, keskkonnamärgiseid ja -programme ning investeeringuid ressursisäästuks (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2022).



### 1.3 Turismi- ja majutussektori keskkonnamõju

Turism on oluline teenindussektori valdkond, mis on saanud endale kogu maailmas majanduse edendajana positiivse kuvandi. Usman jt (2020) toovad välja, et turismisektori kasv suurendab energiavajadust, loob töökohti ja seega hoogustab majanduskasvu. Nõudlus energia järele kasvab koos transpordi, majutuse, toitlustuse ja teiste turismitegevuste pakkumisega. Turismi arendamisega kaasnevad suure energiavajadusega taristuprojektid, mis soodustavad kliimamuutusi ja keskkonnaprobleemide süvenemist (Usman et al., 2020). Tovari ja Lockwoodi uuringu kohaselt (2008) on keskkonnaseisundi halvenemine olulisel määral tingitud riikide püüdlustest turismi edendada.

Filiho (2022) toob välja, et kliimamuutused seavad ohtu ka turismisektori enda. Turistidele meeldiva reisikogemuse jaoks peavad piirkonnas olema sobivad ilmastikutingimused (nt päikesepaiste, mõõdukas õhutemperatuur). Kliimamuutused toovad aga kaasa meretaseme tõusu, sademete hulga muutused, kuumalained, põuad, ekstreemsed ilmastikunähtused, lumekatte vähenemise ja elurikkuse languse. Need nähtused seavad ohtu turistide heaolu ja tervise, turismi infrastruktuuri ja tegevused (nt taliturismi) (Filho, 2022).

Lenzeni jt 2018. aastal avaldatud uuringu järgi põhjustab turismisektor umbes 8% maailma kasvuhoonegaaside heitkogusest ning koguheitest oli transpordi heitkoguse osakaal 49%, jaekaubandusel 12%, toitlustusel 10% ja majutusel 6% (Lenzen et al., 2018). Kuigi Lenzeni jt uurimus põhineb 2013. aasta andmetel, on see hetkel kõige uuem turismisektori heitmete arvutus, mis hõlmab lisaks süsihappegaasile ka teisi kasvuhoonegaase ja arvestab turismi panustavaid alasektoreid nagu kaubandus, teenused, ehitus ja põllumajandus (Gössling et al., 2023).

Lisaks turismisektori kasvuhoonegaaside emiteerimisele on valdkond vastutav ka teiste loodusvarade eksploateerimises, põhjustades veepuudust, ökosüsteemi muutusi, elurikkuse vähenemist ja reostust (Styles et al., 2013). Vesi on turismist sõltuva majandusega riikides sageli piiratud ressurss (Holden et al., 2022). Vett kasutatakse hotelliteenuste, basseinide ja muude meelelahutuslike tegevuste tarbeks, lisaks on kaudselt turismi veetarve seotud toidu- ja kütusetootmisega ning infrastruktuuri ehitamisega (Gössling & Peeters, 2015). Turismi mõju veepuudusele suurendab ka asjaolu, et sektori kõrghooaeg on suvel, mil veevaru on madalaim ning lisaks on turistide veetarbimine sageli tunduvalt suurem kui kohalikel elanikel (Styles et al., 2013). Turismi veekasutamise keskkonnatagajärjed on lisaks hooajalisele veepuudusele seotud ka reovee tekkega, mille puhastamine ei ole paljudes piirkondades piisavalt korraldatud

(Holden et al., 2022). Reovee sattumine veekeskkonda ohustab vee elustikku ja põhjustab eutrofeerumist (Holden et al., 2022; Gössling, 2002). Veestress turismisihtkohtade teenindamiseks suureneb tulevikus veelgi, kuna paljudes piirkondades, kus turism on majanduses võtmetähtsusega, väheneb kliimamuutuste tulemusena sademete hulk (Holden et al., 2022).

Turism põhjustab ka maakasutuse muutust ja elustiku mitmekesisuse vähenemist. Holden jt (2022) toovad välja, et turismi infrastruktuuri arendamine avaldab survet ranniku ökosüsteemidele, ohustades nende elurikkust ja ökosüsteemi funktsioone, nagu süsihappegaasi sidumine ja rannikukaitse. Kuurorthotellid, golfiväljakud, teemapargid ja muud turismiga seotud tegevused võivad hõivata suuri, kuid vähese elurikkusega maa-alasid (Holden et al., 2022). Kaudselt mõjutab turism elurikkust ka ressursivajaduse ja saastega, mis põhjustavad looduslike alade killustatust ja elupaikade kadumist (Hall, 2010). Gössling (2002) sedastab, et inimeste liikuvus soodustab ka võõrliikide invasiooni looduses, mis vähendab samuti elurikkust ja häirib ökosüsteeme. Turistid võivad kaasa aidata liikide väljasuremisele nende elupaikade häirimise ning ohustatud looma- ja taimeliikide või nende saaduste kogumise ja ostmisega (Gössling, 2002). Hall (2010) järeldab, et turism on suure ökoloogilise jalajäljega tööstusharu, mille tegevus põhjustab looduslike alade kadumist.

Turismi keskkonnamõju osaks on ka jäätmeteke. Mitmed rahvusvahelised uuringud on tõestanud, et turismi osakaal majanduses on positiivses seoses riigis tekkivate jäätmete kogusega (Arbulú et al., 2015; Martins & Cró, 2021). Uuringud järeldavad, et turismi panus tahkete olmejäätmete tekkesse on kasvamas. Jäätmeteke tuleneb turistide teenindavate ettevõtete tegevusest ja turistide otsesest tarbimisest sihtkohas. Turismi jäätmeteket käsitlevas kirjanduses rõhutatakse muuhulgas toidujäätmetega seotud ressursikulu majutus- ja toitlustusettevõtetes. Ühelt poolt kujutab toidukadu toidutootmises kasutatavate loodusvarade otsest raiskamist ja teiselt poolt tekitab toidujäätmete ladestamine metaani emissioone, millel on kõrge kliimamõju (Juvan et al., 2023). Turistide puhul on probleemiks ka looduskeskkonna prügistamine (Obersteiner et al., 2021). Rannikualade mereprügi teket seostatakse suurel määral turismiga, kuna sektoris kasutatakse palju ühekordset plasti ja lisaks otsese prügistamise kaudu satuvad turistide jäätmed keskkonda ka avatud või mittesanitaarse prügilala leketest (UNEP & WTTC, 2021). Arvestades, et hinnanguliselt pool maailma tahketest olmejäätmetest ladestatakse prügilasse, on turismiga seotud tegevustest tekitatud jäätmete keskkonnamõju tugevalt seotud olemasoleva jäätmekäitlussüsteemi tasemega piirkonnas (Juvan et al., 2023; Obersteiner et al., 2021). UNEP ja WTTC (2021) sedastavad, et jäätmetekke lahti sidumine

turismi tegevustest nõuab mõtteviisi muutust ja ulatuslikku koostööd turismi väärtusahela kõigi osaliste vahel.

Bohdanowiczi ja Martinac (2007) kirjeldavad majutusettevõtteid energiamahuka infrastruktuuri näidetena, mille energiakasutuse suurima osa moodustavad kütmine, sooja vee tootmine, valgustus, konditsioneer ja seadmed. Ressursikulu ulatus majutuses sõltub paljudest teguritest, sealhulgas ettevõtte suurusel, tüübist ja mugavusteenustest, hoone vanusest ja renoveerimisest ning kliimavõõndist (Becken & McLennan, 2017). Olenevalt majutusettevõtte teenuste korraldusest võib energiakulu märkimisväärseks osaks olla ka toiduvalmistamine ja pesupesemine (Styles et al., 2013). Gössling ja Peeters (2015) hindasid globaalselt turismisektori ressursikasutust ja leidsid, et keskmise ööbimise energiakasutus majutusettevõttes on 272 MJ, veekasutus 350 l, maakasutus 42 m<sup>2</sup> ja CO<sub>2</sub> heide 13,8 kg.

Lenzeni jt 2018. aasta uurimus näitas, et majutussektori panus kasvuhoonegaaside heitesse oli 2013. aastal 282 Mt CO<sub>2</sub>-ekvivalenti, mis moodustas 6% turismi koguheitest. Analüüsis arvestati toitlustust eraldi (moodustas 10% turismi kasvuhoonegaaside heitest), seega majutussektori heitenäitajates ei sisaldunud majutuses tarbitud toit ja jook (Lenzen, 2018). WTTC 2021. aasta aruande järgi tekitab üks hotellis veedetud öö vahemikus 28–57 kg CO<sub>2</sub> heidet. Enamuse hotellide süsinikujalajäljest moodustab energia tarbimine, toitlustus, jäätmete ja töötajate transport (WTTC, 2021).

Majutussektori katuseorganisatsiooni *Sustainable Hospitality Alliance* 2017. aasta aruande kohaselt peab hotellisektor vähendama oma kasvuhoonegaaside heitkogust (toa kohta aastas) 2010. aasta tasemega võrreldes 2030. aastaks 66% ja 2050. aastaks 90% (Sustainable Hospitality Alliance, 2017). Gösslingu jt (2023) uurimuse järgi on see eesmärk praktiliselt ka saavutatav. Nad leidsid, et erinevalt teistest turismivaldkonna sektoritest on majutussektoril võimalik 2030. aastaks vähendada oma tegevuse emissioone 90% võrra ja seega muutuda suures osas süsinikuneutraalseks. Kliimamõju leevendamine on analüüsi kohaselt saavutatav eelkõige fossiilkütuste asendamisega, energiatarbe vähendamisega ja tarbimise vältimisega (Gössling et al., 2023).

Kliimamuutused mõjutavad ka majutussektori broneeringuid. Ilmastiku muutumise tõttu võivad turistid valida nn ilmastikukindlaid kohti, teha hotellibroneeringuid viimasel hetkel ja lühendada oma viibimist (Gössling et al., 2006; Gössling & Lund-Durlacher, 2021). Alternatiivsete ilmastikust sõltumatute tegevuste olemasolu tõttu linnades on riskid tavaliselt

suuremad maapiirkondade majutusettevõtete puhul, kuid teisest küljest on linnakeskkond kuumastressile vastuvõtlikum, mis võib turiste heidutada (Gössling & Lund-Durlacher, 2021).

#### **1.4 Keskkonnajuhtimissüsteemide ja keskkonnamärgiste rakendamine majutusettevõtetes**

Belmane jt (2002) järgi on keskkonnajuhtimine organisatsiooni juhtimise osa, mis aitab integreerida keskkonnahoiu põhimõtted äristrateegiasse ja käsitleda keskkonnaaspekte süsteemselt. Keskkonnajuhtimissüsteem sisaldab organisatsiooni keskkonnamõju kontrollimiseks ja vähendamiseks vajalikku struktuuri, tegevuskavasid koos määratletud vastutusega, protseduure, protsesse ning ressursse. Keskkonnajuhtimissüsteemi võib rakendada nii formaalselt sertifitseeritud süsteemina kui ka mitteformaalselt ettevõtte enda protseduuridena. Standardiseeritud keskkonnajuhtimissüsteemidest kasutatakse maailmas enim rahvusvahelise standardi ISO 14001 nõuetel põhinevat keskkonnajuhtimissüsteemi ja Euroopas on kasutusel ka Euroopa Liidu EMAS määruse kohane keskkonnajuhtimissüsteem (Belmane et al., 2002).

Ayuso (2006) sedastas, et keskkonnajuhtimissüsteemi eesmärk on juhtida ettevõtte keskkonnategevuse tulemuslikkust ja parandada seda pidevalt vastavalt kavandatud strateegiale, samas kui ökomärgise eesmärk on tagada ettevõtte keskkonnategevuse tulemuslikkust teatud aspektide osas ning pakkuda vastavat teavet tarbijale. Seega on ökomärgised rohkem tarbijale suunatud tähised kui keskkonnajuhtimissüsteemid (Ayuso, 2006). Buunk & van der Werf (2019) toovad välja, et ökomärgised on vabatahtliku keskkonnajuhtimisvahendina eriti olulised sektorites, mille keskkonnategevus on vähesel määral reguleeritud riigi poolt, näiteks turismisektor.

Turismi ökomärgiste põhieesmärk on soodustada sektoris keskkonnahoidu nii tootja kui ka tarbija vaatenurgast (Bohdanowicz et al., 2004). 2019. aasta uurimus näitas, et 37% rahvusvahelise turismi ökomärgistest on suunatud majutusettevõtetele, 15% hõlmavad turismiagentuuride või reisikorraldajate valdkonda, 14% restorane ja 12% sihtkohti (Bučar et al., 2019). Arvestades, et turismi ökomärgiseid on palju, siis on neil ka erinevad läbipaistvuse ja kontrollitavuse tasemed. *Global Sustainable Tourism Council* (GSTC) aitab tagada, et turismi ökomärgiste standardid vastaksid üldtunnustatud baastasemele (GSTC, 2023a). GSTC poolt tunnustatud rahvusvahelised sertifikaadid on muuhulgas EarthCheck, Green Destinations, Green Globe ja Green Key (GSTC, 2023b).

Eesti turismisektoris on rahvusvahelistest ökomärgistest kasutusel Green Key ökomärgis, mis esindab ühte tegevusmudelit keskkonnanahoiu ja kestlikkuse edendamiseks turismiettevõttes (EAS, 2023c). Green Key märgis on esindatud rohkem kui 60 riigis ja märgisega ühinenud ettevõtteid on üle 4000 (Green Key Global, 2023b). 2021. aastal koostatud aruande „Eesti ringmajanduse tulevikupotentsiaali ja vajalike meetmete uuring” põhjal on Green Key märgisega liitunud ettevõtted kõige lähemal ringmajanduse põhimõtete rakendamisele majutusvaldkonnas (Technopolis Group, Tallinna Ülikool, Teeme Ära SA, 2021). Green Key Global (2023b) kinnitab, et sertifikaadi kvaliteedi tagab kriteeriumite läbipaistvus, audiitorite korrapärased kohapealsed auditid ja kolmanda osapoole kontroll. Green Key märgist on võimalik taotleda majutusettevõtetel, puhkeküladel, konverentsikeskustel, toitlustusasutustel ja atraktsioonidel ning märgise taotlejad peavad vastama keskkonnanahoiu kriteeriumitele 13 valdkonnas (Green Key Global, 2023a). Eestis on Green Key märgis esindatud alates 2001. aastast (EAS, 2023c). 2023. aasta mai seisuga on programmiga liitunud 44 turismiettevõtet, kellest 38 on majutusettevõtteid (SEI Tallinn, 2023).

Kirjanduses on käsitletud erinevaid põhjuseid, miks majutusettevõtteid ökomärgiseid taotlevad. Buunk ja van der Werf (2019) sedastavad, et ettevõtete kirjeldatud motivatsiooni ökomärgise rakendamiseks saab üldiselt jagada kahte kategooriasse: majanduslik kasu ja roheline ideoloogia. Nende uurimusest Green Key märgisega ja ilma märgiseta ettevõtetest selgus, et kaks peamist põhjust ökomärgise kasutuselevõtuks olid keskkonnahoid ja ettevõtte maineparandus. Uurides ilma märgiseta ettevõtetelt põhjuseid, miks nad ei ole soovinud Green Key ökomärgist saada, selgus, et peaaegu kolmandik vastanutest ei pidanud ökomärgist keskkonnanahoiu saavutamiseks vajalikuks. Lisaks mainiti takistustena, et vajalikud investeeringud standardite järgimiseks ja sertifitseerimiseks on liiga kõrged (Buunk & van der Werf, 2019). 2017. aastal Euroopa Liidu ökomärgisega Itaalia majutusettevõtete seas tehtud uurimusest avaldus samuti, et peamine motivatsioon taotleda oli isiklik teadlikkus jätkusuutlikkusest, ettevõtte maine parandamine ning lisaks avaldus olulise põhjusena loodusressurssidega seotud kulude vähendamine (Duglio et al., 2017).

Mitmed rahvusvahelisel tasandil läbiviidud uuringud on analüüsinud tegureid, mis aitavad turismiettevõtetel keskkonnaarendusi teha. Mzembe jt (2021) avaldatud artikli tulemustest selgus, et Hollandi majutusettevõtete Green Key märgise rakendamise edukust mõjutasid kolm peamist faktorit: hotelli eelnev seotus jätkusuutlikkusega, hotelli suurus ja tegevusmudel (kas hotell oli iseseisev või ketiga seotud) ning juhtkonna pühendumuse tase. Uurimuses leiti, et keskmised ja suured hotelliketiga seotud hotellid suutsid kiiresti ja proaktiivselt lisada uusi

keskkonnameetmeid oma tegevusse (Mzembe et al., 2021). Ka Lozano (2013) leidis, et tänu tugevale juhtkonnale ja omanike pühendumusele Green Key rakendamisel suutsid hotellid edukalt integreerida Green Key süsteemi jätkusuutlikkuse standardid oma põhilistesse protsessidesse (Lozano, 2013). Chan ja Hawkins leidsid 2012. aastal läbi viidud uurimuses, et vaid hotelli juhtkonna pühendumisest ei piisanud ISO 14001 juhtimissüsteemi kasutuselevõtuks, vaid olulisem roll oli kontserni juhtidel, keda pidi veenma vajalikke investeeringuid tegema (Chan & Hawkins, 2012).

Mitmed autorid on uurinud keskkonnajuhtimissüsteemide ja -märgiste mõju majutusettevõtete keskkonnavalajutusele tulemuslikkusele ja ressursitõhususele. Becken ja McLennan (2017) leidsid rahvusvahelise EarthCheck keskkonnasertifikaadiga majutusettevõtete analüüsimisel, et sõltuvalt majutusettevõtte tüübist varieerub energia, vee ja jäätmete tarbimine. Tulemustest selgus, et iga-aastane suhteline ressursimahukuse paranemine ööbimise kohta on suurusjärgus mitu protsenti, kusjuures esimesed sertifitseerimisprogrammis osalemise aastad andsid kõige ulatuslikuma tarbimise vähenemise. Ressursikasutuse absoluutset vähenemist aastate jooksul ei tuvastatud, viidates, et majutussektori kasv kaalub üles saavutatava ressursitõhususe (Becken & McLennan, 2017).

Majandusteooria viitab sellele, et ökomärgise kasutuselevõtt võimaldab märgisega ettevõtetel küsida teenuse eest kõrgemat hinda, mida on vaja säästvamate tootmisprotsesside kulude katteks (Mason, 2013). Buunk ja van der Werf (2019) leidsid oma uurimuses, et Green Key märgist rakendanud majutusettevõtted kinnitasid keskmiselt tegevuskulude vähenemist, kuid nad ei tõstnud oma teenuse hinda (Buunk & van der Werf, 2019). Segarra-Oña jt (2012) analüüsisid ISO 14001 keskkonnajuhtimissüsteemi mõju Hispaania hotellide majanduslikule tulemuslikkusele ja leidsid, et keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamine avaldab erinevat mõju hotellide majandustulemusele, sõltuvalt nende asukohast ja suurusest. Tulemustest selgus, et suurte ja linnas või rannikul asuvate ISO 14001 sertifikaadiga hotellide tulu oli suurem kui sertifikaadita majutusettevõtetel. Artiklis põhjendatakse tulemust sellega, et maapiirkondades looduskeskkonnas asuvad hotellid on oma põhikontseptsiooni osana sunnitud austama keskkonda ja ISO sertifikaadiga ettevõtted ei eristu keskkonnahoiu poolest. Ettevõtete suurus avaldab artikli autorite sõnul mõju, kuna väiksematel majutusettevõtetel ei pruugi olla töötajate vaba ressursi keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamiseks ja lisaks võib olla erinevus ettevõtte küpsuses (Segarra-Oña et al., 2012).

## 2. Metoodika

Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamiste põhjuste ja edukuse peamiste eelduste väljaselgitamiseks koguti andmeid küsimustiku ja intervjuude abil.

### 2.1 Majutusettevõtete küsimustik

Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuse ja selle põhjuste selgitamiseks koostati **küsimustik** (vt lisa 1), mis edastati kõigile Puhka Eestis andmebaasis kajastatud majutusettevõtetele (971 ettevõtet, vt alt). Majutusettevõtetele edastatud küsimustik koostati Tartu Ülikooli litsentsiga LimeSurvey veebikeskkonnas. Küsimustik koosnes kaheksast küsimusest, lähtudes magistritöö uurimisküsimustest ja toetudes temaatilisele teaduskirjandusele. Küsimused käsitlesid majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamise põhjuseid ja takistusi, milliseid keskkonnajuhtimissüsteeme ja keskkonnohoiu meetmeid on rakendatud ning millised on olnud keskkonnategevuse edutegurid. Lisaks küsiti majutusettevõtete arvamust nende panuse kohta rohepöördes.

Küsimustiku kaheksast küsimusest kuus olid vastusevariantidega ja kaks avatud küsimused. Küsimustiku B ja C osa küsimuste puhul rakendati olulisuse hindamiseks 5-punktilist Likerti skaalat: 5 – väga oluline, 4 – pigem oluline, 3 – neutraalne, 2 – pigem ei ole oluline, 1 – ei ole üldse oluline. Lisaks oli kuuenda vastusevariandina võimalik märkida „Ei oska öelda“. Tulemuste esitamisel kasutas autor „väga oluline“ ja „pigem oluline“ vastuste puhul koondmõistet „oluline“ ning „pigem ei ole oluline“ ja „ei ole üldse oluline“ koondmõistena „ei ole oluline“. Küsimustiku D osa kahe küsimuse puhul kasutati skaalat: „Rakendame praegu“, „Oleme varem rakendanud“, „Plaanime tulevikus rakendada“, „Ei plaani rakendada“, „Ei oska öelda“.

Küsimustik edastati Puhka Eestis andmebaasis oleva 971 majutusettevõtte üldkontaktiks märgitud e-posti aadressile. Andmebaasi liigituse järgi olid neist 172 hotellid, 78 hostelid, 454 puhkemajad, 149 külalistemajad ja 118 külaliskorterid. Lisaks saadeti küsimustik samuti Puhka Eestis andmebaasis olevatele, kuid Green Key märgisega ettevõtete kontaktisikute e-posti aadressidele, sest need majutusettevõtted tegelevad teadlikult keskkonnategevusega. Küsimustiku parema leviku huvides edastas küsimustiku ka Eesti Hotellide ja Restoranide Liidu esindaja liidu liikmete e-posti loendisse. Küsimustiku vastuseid koguti perioodil 14.02.2023–15.03.2023. Pärast kahe nädala möödumist esimesest kutsest küsimustikule vastata edastati küsimustiku täitmiseks meeldetuletus.

Küsimustiku täitis 126 vastajat. Vastuste analüüsile eelnes kvaliteedikontroll, mille käigus eemaldati vastused, mis ei sisaldanud ettevõtte karakteristikuid (kategooria, nimi, asukoht, tubade arv, voodikohtade arv), sama ettevõtte poolt dubleerivad vastused (arvestati kõige hilisemat edastatud vastust) ja vastused, mis olid puudulikud küsimustiku mõne küsimuse osas, välja arvatud kaks avatud vastusega rohepöörde küsimust (vt lisa 1). Andmete puhastamise tulemusena saadi 104 kriteeriumitele vastavat vastust. Võttes aluseks, et küsimustik edastati otse 971 majutusettevõtte e-posti aadressile, siis oli vastanute osakaal 10,7% üldkogumist (vt tabel 1).

*Tabel 1. Küsimustikule vastanute osakaal üldkogumist.*

<b>Majutusettevõtte kategooria</b>	<b>Vastuste arv</b>	<b>Üldkogumi suurus</b>	<b>Vastuste osakaal üldkogumist (%)</b>
<b>Hotell</b>	36	172	20,9
<b>Hostel</b>	9	78	11,5
<b>Puhke- ja külalistemaja</b>	58	603	9,6
<b>Külaliskorter</b>	1	118	1
<b>Kokku</b>	104	971	10,7



Tabel 2 näitab vastanud majutusettevõtete koondandmeid. Edasiseks analüüsiks kasutatakse kolme kategooriat: hotell, hostel ning puhke- ja külalistemaja. 104 vastanud ettevõtetest 36 olid hotellid, 9 hostelid ja 59 puhke- või külalistemajad. Puhke- ja külalistemaja alla liideti ka üks külaliskorter. Hotellide hulgas oli kolm rahvusvahelisse kontserni kuuluvat ettevõtet. Küsimustikule vastanud majutusettevõtete esindajad sai ametikohtade alusel jagada kahte kategooriasse – juhtkond/omanik (vastanud 91 majutusettevõtte puhul) ja keskastmejuht või spetsialist (13 vastanut). Lisaks kasutati vastanud ettevõtete iseloomustamiseks majutusettevõtete 2021. aasta müügitulu andmeid (E-krediidiinfo andmebaasist). Vastanud majutusettevõtetest 75 ettevõtte 2021. aasta müügitulu oli andmebaasist tuvastatav ja moodustas kokku 44 169 243 eurot ehk 22,7% kogu Eesti majutussektori 2021. aasta tulust (194 513 800 eurot) (AS Creditinfo Eesti, 2023; Statistikaamet, 2023a).

Tabel 2. Küsimustikule vastanud ettevõtete koondandmed. Tubade ja voodikohtade arv tugineb küsitlusankeedile, müügitulu andmed on toodud 75 ettevõtte kohta E-krediidiinfo andmetel.

Majutusettevõtte kategooria	Vastanute arv	Keskmine tubade arv	Keskmine voodikohtade arv	Keskmine müügitulu eurodes 2021. aastal
Hotell	36	70	146	1 105 407
sh kontserni liige	3	263	559	1 650 425
Hostel	9	27	67	921 609
Puhke- ja külalistemaja	59	7	21	88 286
Kokku	104	3200	7106	44 169 243

## 2.2 Intervjuud majutusettevõtete esindajatega

Küsimustiku tulemuste täpsustamiseks ja tõlgendamiseks ning majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamise põhjuste ja edutegurite sügavamaks mõistmiseks viidi andmete kogumise teises faasis läbi **pool-struktureeritud intervjuud majutusettevõtete esindajatega** (vt lisa 2). Kokku intervjueriti kolme tüüpi majutusettevõtte esindajat:

- suur majutusettevõtte – rahvusvahelisse hotelliketti kuuluv suur hotell;
- keskmine majutusettevõtte – Eesti kapitalil põhinev keskmise suurusega hotell;
- väike majutusettevõtte – Eesti maapiirkonnas asuv puhkemaja.

Intervjueritavad ettevõtted valiti töö eesmärgist lähtuvalt sihipäraselt kindlaks määratud tunnuste põhjal. Eesmärgiks oli saada vastused Eesti majutussektorit iseloomustavalt tüüpilistelt majutusettevõtetelt. Esimeseks kriteeriumiks oli laekunud vastus magistritöö küsimustikule. Teiseks kriteeriumiks oli majutusettevõtte suurus ja tegevusmudel (rahvusvahelise kontserni kuuluv või iseseisev hotell), kuna teaduskirjandus viitab, et need aspektid võivad majutusettevõtete keskkonnategevust mõjutada. Magistritöö küsimustikule vastanud majutusettevõtete andmete põhjal on autor määratlenud, et Eesti kontekstis on suur majutusettevõtte üle 100 toaga ettevõtte, keskmine majutusettevõtte on 50–100 toaga ja väike majutusettevõtte on alla 50 toaga. Kolmandaks kriteeriumiks oli Green Key märgise olemasolu, et uurida, kuidas on märgise süsteem ettevõtete keskkonnategevust suunanud.

Pool-struktureeritud intervjuu küsimused olid koostatud vastavalt uurimisküsimustele, analüüsima konkreetse majutusettevõtte esindaja vastuseid varasemale veebiküsimustikule. Neid küsimusi kohandati ja varieeriti sõltuvalt intervjuu käigust. Lisaks küsiti arutelu

kulgemist järgivaid täiendavad küsimusi, et saada asjakohastest teemadest üksikasjalikumad ülevaadet ja mõista küsimustikuga kogutud andmete kvaliteeti.

Suure ja keskmise majutusettevõtte esindajad olid juhtkonna liikmed ning väikese majutusettevõtte eest vastas keskastmejuht. Kaks intervjuud majutusettevõtete esindajaga toimusid videokõne vormis Teamsi veebiplatvormil ja üks intervjuu toimus silmast silma kohtumisena. Intervjuud kestsid 45–60 minutit.

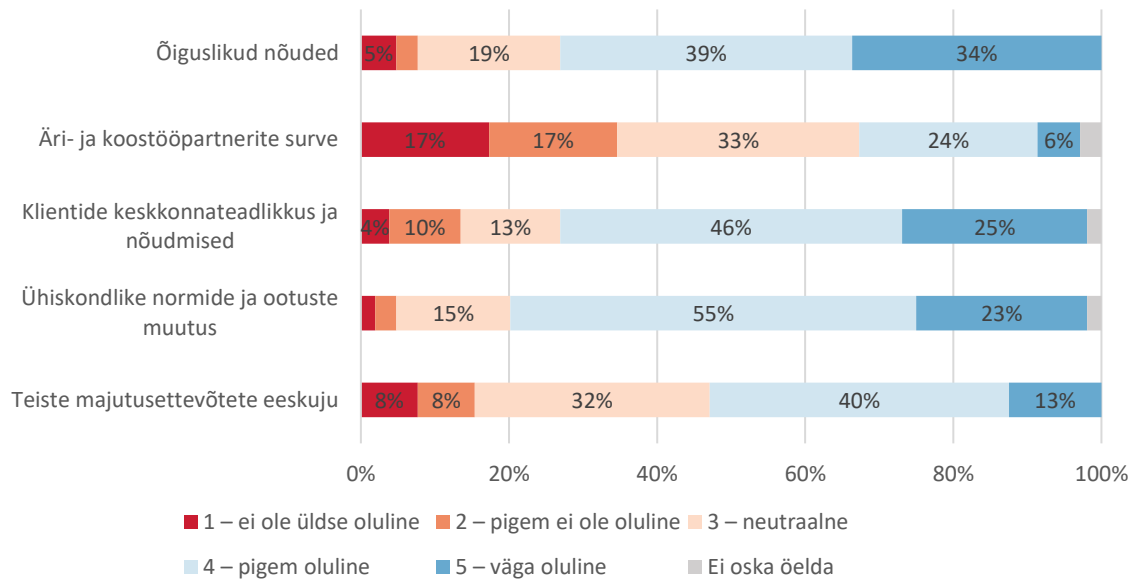
Küsitluse ja intervjuude tulemuste põhjal viidi läbi uurimisküsimustest lähtuv andmeanalüüs. Küsitluse tulemuste puhul kasutati kirjeldavat statistikat – tulemuste sagedusjaotusi joonistel. Küsitluse avatud küsimuste vastused grupeeriti teemade kaupa ja kirjeldati üldiseid jaotusi. Intervjuud transkribeeriti ja andmete analüüsil toodi välja tunnusjooni, sarnaseid arvamusi ja kirjeldati erinevusi.

### 3. Tulemused

#### 3.1 Eesti majutusettevõtete keskkonnategevus küsimustiku põhjal

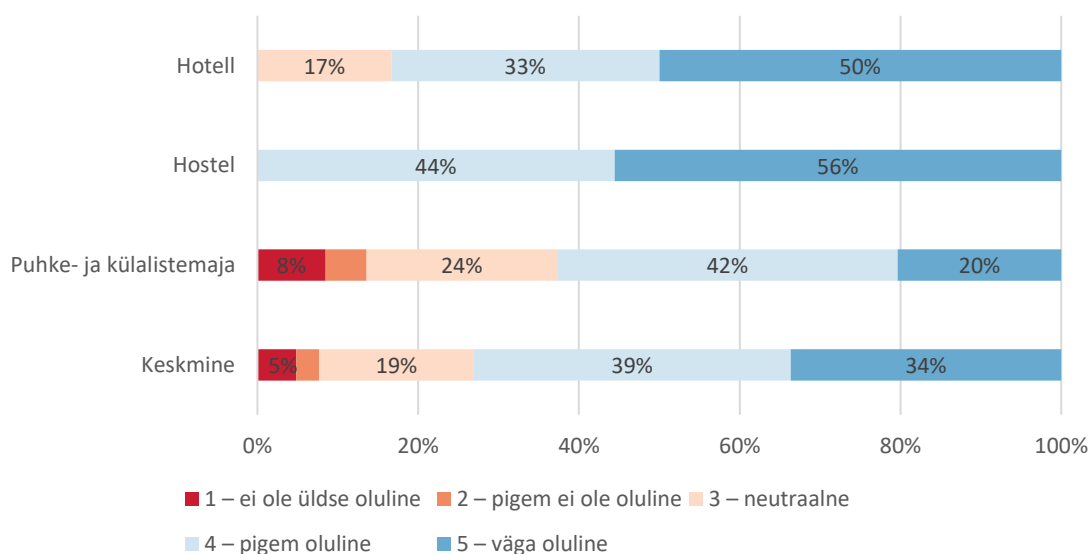
##### 3.1.1 Keskkonnategevuse arendamise põhjused

Küsimustiku põhjal selgitati välja, mis on Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamisel peamised ettevõttevälised ja -sisesed tegurid ehk põhjused. Kõikide küsitletud majutusettevõtete koondvastuste põhjal võib öelda, et **kõige olulisemad välised tegurid** on õiguslikud nõuded (34% hindas väga oluliseks ja 39% pigem oluliseks), klientide keskkonnateadlikkus ja nõudmised (25% väga oluline ja 46% pigem oluline) ja ühiskondlike normide ja ootuste muutus (23% väga oluline ja 55% pigem oluline) (vt joonis 1). Äri- ja koostööpartnerite survet hindasid vastanud majutusettevõtted kõige vähem oluliseks väliseks teguriks, mis survestab keskkonnategevust arendama (33% vastanutest hindasid neutraalseks ja 34% mitte oluliseks).



Joonis 1. Ettevõtteväliste tegurite olulisus majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamisel.

Kui vaadelda tulemusi eri liiki majutusettevõtete lõikes, siis selgub, et õiguslike nõuete olulisust pidasid majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamisel väga oluliseks üle poole vastanud hostelitest (56%) ja hotellidest (50%) (vt joonis 2). Keskkonnategevuse arendamise osas pidasid õiguslikke nõudeid vähem oluliseks väiksemad majutusettevõtted – puhke- ja külalistemajad (37% pidas mitte oluliseks või neutraalseks seda tegurit). Sama tendentsi võib täheldada ka klientide keskkonnateadlikkuse ja nõudmiste osas, kus hostelid ja hotellid hindasid seda tegurit olulisemana (vastavalt 89% ja 81% hindasid kas pigem oluliseks või väga oluliseks), kui puhke- ja külalistemajad (63% hindas pigem või väga oluliseks).



Joonis 2. Õiguslike nõuete olulisus keskkonnategevuse arendamisel eri liiki majutusettevõtete lõikes.

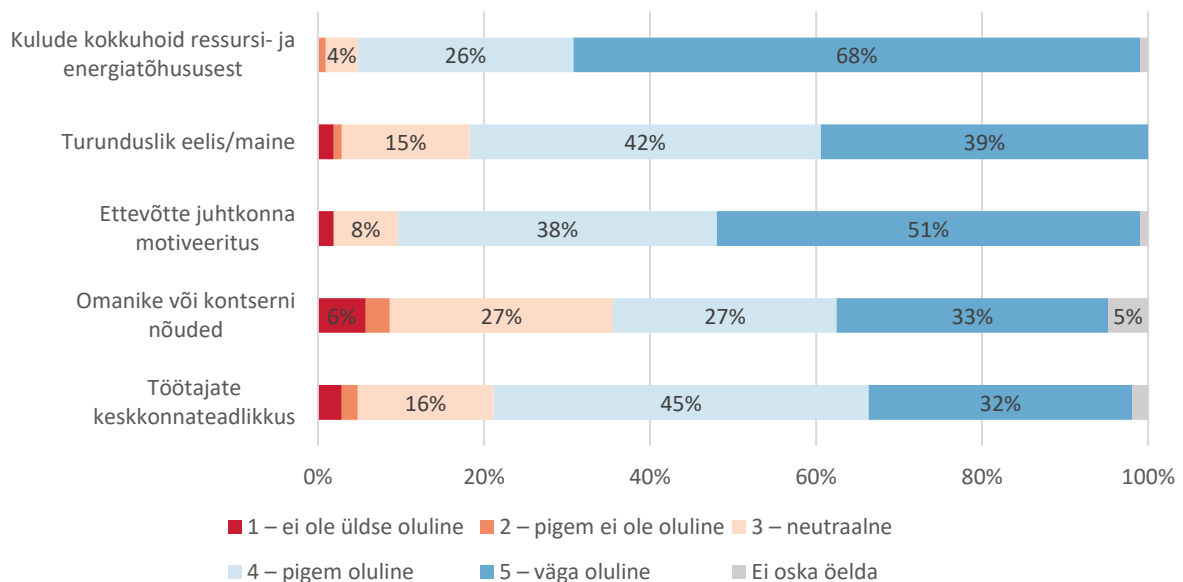
Kõige olulisemad **ettevõttesisesed keskkonnategevuse arendamise tegurid** on küsimustiku vastuste põhjal ressursi- ja energiatõhususest tulenev kulude kokkuhoid (68% hindas väga oluliseks) ja ettevõtte juhtkonna motiveeritus (51%) (vt joonis 3). Kulude kokkuhoid on väga oluline või pigem oluline 94% vastanute jaoks. Omanike ja kontserni nõudete olulisust hinnati ettevõttesisestest teguritest kõige madalamalt (36% hindas mitte oluliseks või neutraalseks).

Erinevate majutusettevõtete liikide põhjal võib välja tuua, et kõikide kontserni kuuluvate hotellide esindajad märkisid oluliseks keskkonnategevuse arendamise teguriks kontserni nõuet keskkonnategevusele (67% hindas väga oluliseks ja 33% pigem oluliseks).

Ressursi- ja energiatõhususest tulenevat kulude kokkuhoidu pidasid enam oluliseks hostelid ja hotellid (vastavalt 89% ja 83% hindasid väga oluliseks). Puhke- ja külalistemajadest hindasid seda aspekti väga oluliseks 56% vastanutest.

Ettevõtte juhtkonna motiveeritust hindasid keskkonnategevuse arendamise põhjusena väga oluliseks hostelid (78%). Puhke- ja külalistemajade ning hotellide esindajad hindasid juhtkonna motiveeritust väga oluliseks teguriks mõnevõrra vähem (vastavalt 51% ja 44% märkisid väga oluliseks).

Töötajate keskkonnateadlikkuse olulisust tõid võrreldes teiste majutusettevõtte liikidega enam välja hostelid (44% väga oluline).



Joonis 3. Ettevõttesiseste tegurite olulisus majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamisel.

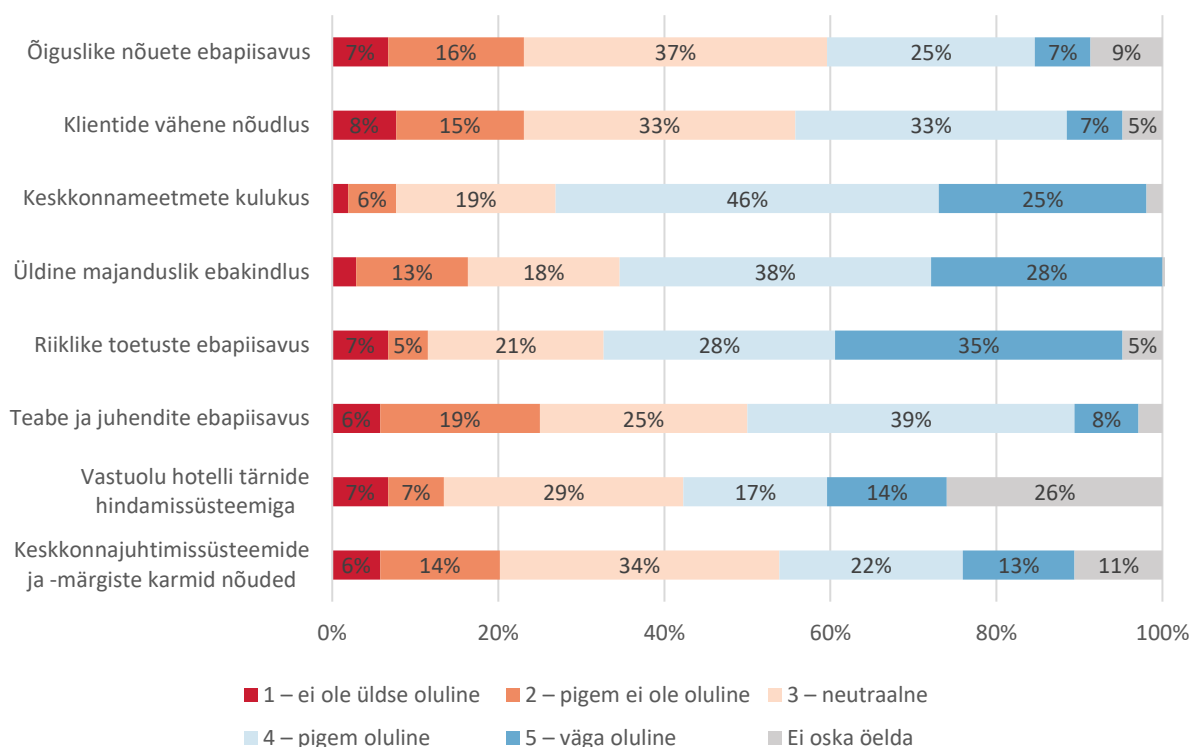
### 3.1.2 Keskkonnategevuse takistused

Küsimustikule vastanute hinnangul on kõige **olulisemateks ettevõtteväliseks takistuseks keskkonnategevuse rakendamisel** keskkonnameetmete kulukus (71% hindas väga oluliseks või pigem oluliseks), üldine majanduslik ebakindlus (66%) ja riiklike toetuste ebapiisavus (63%) (vt joonis 4). Pigem olulise takistusena nähakse ka teabe ja juhendite ebapiisavust (47%) ja klientide vähest nõudlust keskkonnahoidliku majutusteenuse vastu (40%).

Üldist majanduslikku ebakindlust hindasid olulise takistusena enim hostelid (89% pidasid väga oluliseks või pigem oluliseks) ja vähem hotellid (69%) ning puhke- ja külalistemajad (59%).

Riiklike toetuste ebapiisavust pidasid olulisemaks takistuseks hotellid (72% märkis väga oluliseks või pigem oluliseks) ja hostelid (67%) ning vähem puhke- ja külalistemajad (56%).

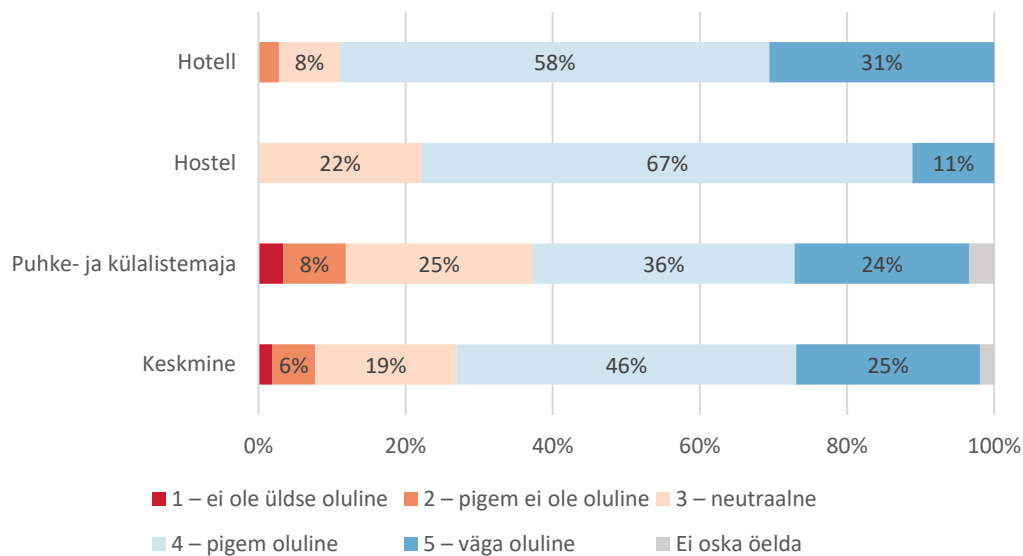
Tulemusi vaadeldes tuleb märkida, et 26% vastanutest ei osanud hinnata vastuolu hotelli tärnide kriteeriumitega. Selle põhjusena võib näha aspekti, et nende majutusettevõttele puuduvad tärnid ning see kriteerium ei ole neile asjakohane.



Joonis 4. Ettevõtteväliste takistuste olulisus majutusettevõtete keskkonnategevuses.

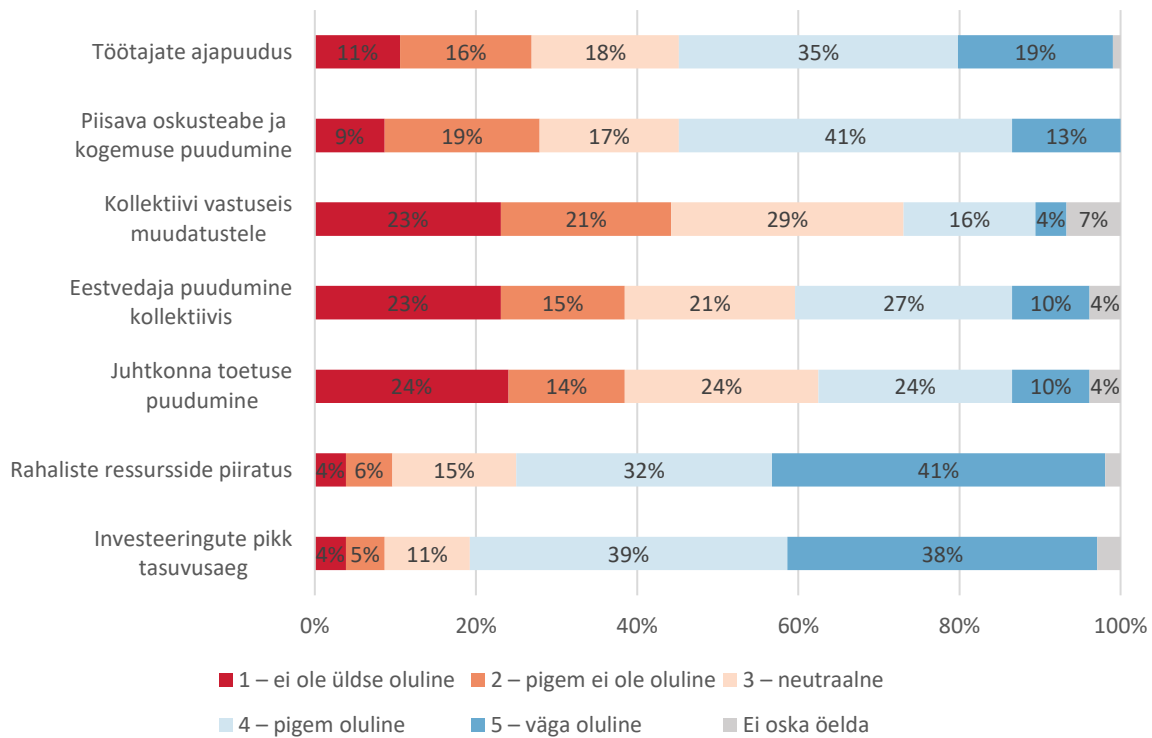
Kui vaadelda keskkonnameetmete rakendamise kulukuse olulisust eri liiki majutusettevõtete lõikes, siis selgub, et keskkonnameetmete rakendamise kulukust pidasid väga oluliseks või pigem oluliseks 89% hotellidest ja 78% hostelitest (vt joonis 5). Puhke- ja külalistemajade

jaoks on meetmete kulukuse takistusena vähem oluline (59% hindas väga oluliseks või pigem oluliseks).



Joonis 5. Keskkonnameetmete rakendamise kulukuse olulisus eri liiki majutusettevõtetes.

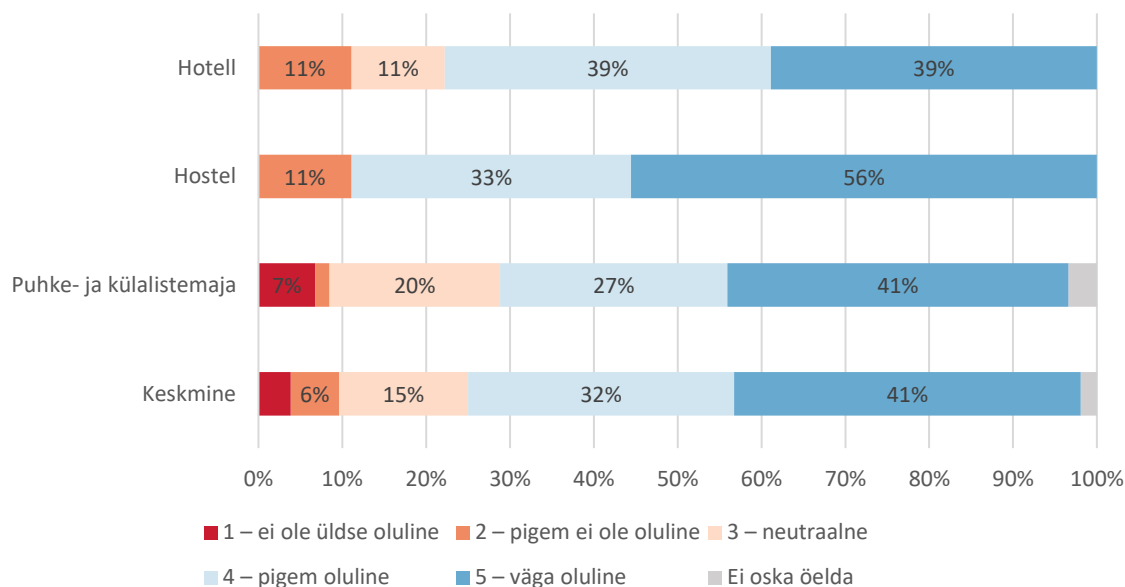
**Ettevõttesisestest takistustest** hindasid majutusettevõtted kõige olulisemaks rahaliste ressursside piiratust (41% pidas väga oluliseks) ja investeeringute pikka tasuvusaega (38%) (vt joonis 6). Nimetatud kahte tegurit pidasid väga oluliseks või pigem oluliseks üle 2/3 vastajatest. Pigem olulise takistusena märgiti ka piisava oskusteabe ja kogemuse puudumist (54% hindas pigem oluliseks) ning töötajate ajapuudust. Kollektiivi vastuseisu, eestvedaja puudumist või juhtkonna toetuse puudumist ei pidanud kolmandik vastajatest oluliseks takistuseks.



Joonis 6. Ettevõttesiseste takistuste olulisus majutusettevõtete keskkonnategevuses.

Eri liiki majutusettevõtete lõikes pidasid rahaliste ressursside piiratust olulisemaks takistuseks hostelid (89% hindasid pigem oluliseks või väga oluliseks) ja hotellid (78%) (joonis 7). Puhke- ja külalistemajade jaoks oli rahaliste ressursside piiratus mõnevõrra väiksem takistus (68% pigem oluline või väga oluline). See korreleerub hästi keskkonnategevuse arendamise oluliste sisemiste tegurite vastustega, kus ressursi- ja energiatõhususest tulenevat kulude kokkuhoidu pidasid olulisemaks hotellid ja hostelid ning vähem oluliseks puhke- ja külalistemajad (vt peatükk 3.1.1).





Joonis 7. Rahaliste ressursside piiratuse olulisus takistusena eri liiki majutusettevõtetes.

Investeeringute pikka tasuvusaega pidasid kõik majutusettevõtte liigid võrdsel määral oluliseks takistuseks.

Töötajate ajapuudust pidasid majutusettevõtte liikidest kõige olulisemaks hotellid (69% märkisid väga oluliseks või pigem oluliseks) ja vähem hostelid (55%) ning puhke- ja külalistemajad (44%).

### 3.1.3 Keskkonnajuhtimisvahendid ja keskkonnahoiu meetmed

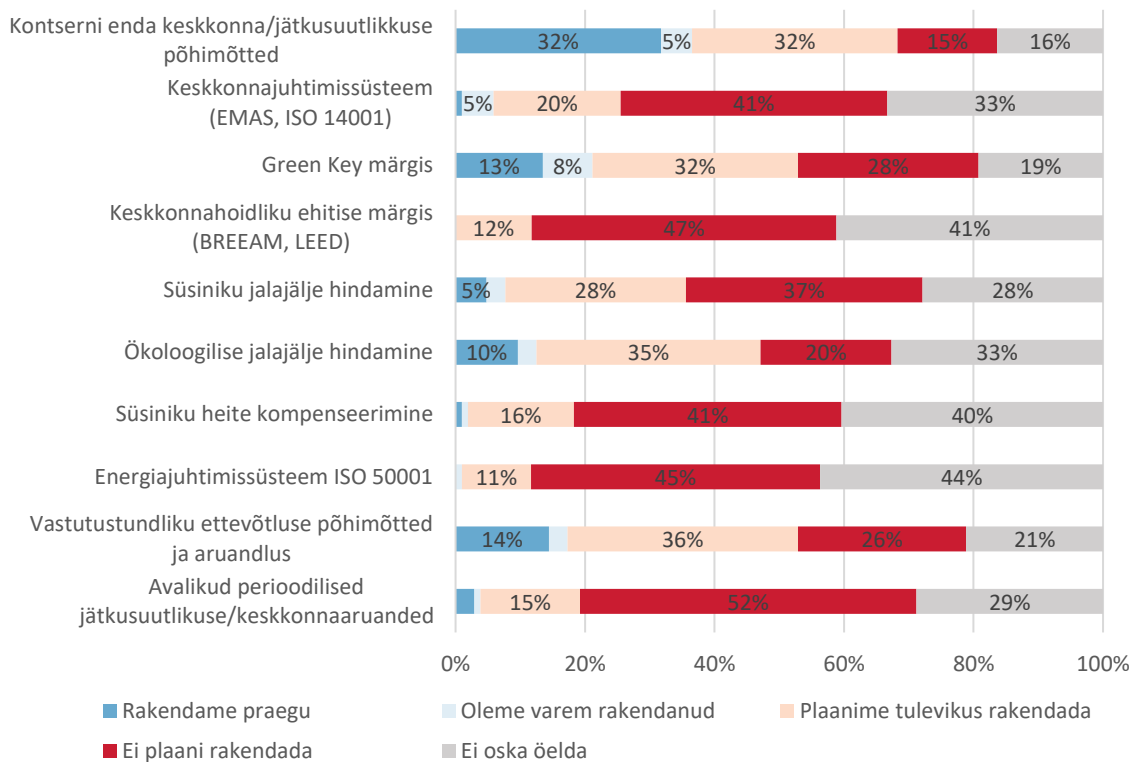
Küsimustiku vastustest selgus, milliseid keskkonnajuhtimisvahendeid küsitletud Eesti majutusettevõtted hetkel rakendavad või plaanivad rakendada.

Kõikide küsitletud majutusettevõtete koondvastustest selgus, et mõnda rahvusvahelistele nõuetele vastavat keskkonnajuhtimissüsteemi või -märgist rakendab 13% vastanud majutusettevõtetest (kokku 15 ettevõtet) (vt joonis 9). Nendest 14 omab Green Key märgist ja üks majutusettevõtte ISO 14001 standardi nõuetele vastavat keskkonnajuhtimissüsteemi.<sup>1,2</sup> Üks vastanud ettevõtte on varem rakendanud ISO 14001 keskkonnajuhtimissüsteemi. Seega võib öelda, et Eestis on valdavaks keskkonnajuhtimissüsteemiks või -märgiseks majutusettevõtetes Green Key märgis. Green Key märgisega majutusettevõtetest 11 olid hotellid ja 3 puhke- või

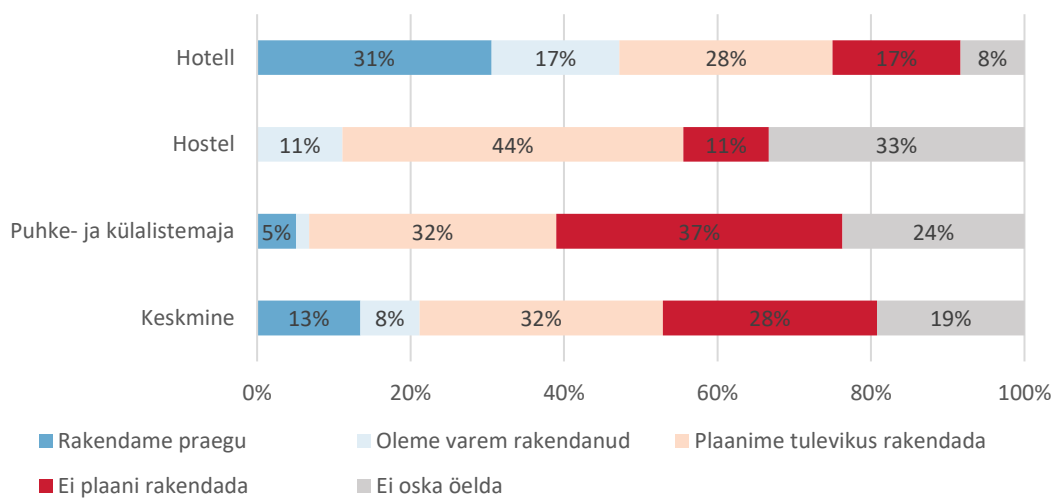
<sup>1</sup> Nimetatud ettevõtte omab ISO 14001 sertifikaati, mis on väljastatud kogu ettevõttele tegevusaladele eluruumide üürileandmine, kinnisvara korrashoid.

<sup>2</sup> Lisaks vastasid veel kaks ettevõtet, et nad rakendavad keskkonnajuhtimissüsteemi ISO 14001 või EMAS, aga kuna töö autor ei leidnud sellele kinnitust vastavatest andmebaasidest, eemaldati need vastused keskkonnajuhtimissüsteemi ISO 14001 või EMAS rakendamise tulemustest.

külastemajad. Tulevikus plaanib Green Key märgist rakendada 31% küsitletud ettevõtetest. Kui vaadelda, mis on eri liiki majutusettevõtete plaanid Green Key märgise rakendamisel, siis selgub, et 37% puhke- ja külastemajadest ei plaani Green Key märgist taotleda, samas kui hotellide puhul oli see osakaal 17% ja hostelitel 11% (vt joonis 9). Hotellide seas on võrreldes teiste majutusliikidega kõige vähem vastanuid (8%), kes ei oska öelda, kas nad plaanivad märgist rakendada või mitte.



Joonis 8. Keskkonnajuhtimisevahendite rakendamise hetkeolukord majutusettevõtetes.



Joonis 9. Green Key märgise rakendamise hetkeolukord eri liiki majutusettevõtetes.

ISO 14001 või EMAS määruse kohast keskkonnajuhtimissüsteemi plaanib rakendada 20% majutusettevõtetest. Eri liiki majutusettevõtetest on keskkonnajuhtimissüsteemi plaanis rakendada eelkõige hotellidel (33% on plaanis) ja hostelitel (25%) ning vähem puhke- ja külalistemajadel (10%).

Energiajuhtimissüsteemi ISO 50001 sertifikaati ei oma ükski vastanud ettevõtetest, kuid üks vastanu märkis, et on varem seda rakendanud. Ka tulevikus plaanib energiajuhtimissüsteemi sertifikaati rakendada väike osa vastanud ettevõtetest (11%).

Samamoodi ei ole vastanud majutusettevõtte seas kedagi, kellel oleks keskkonnahoidliku ehitise märgist. Väike osa majutusettevõtetest (12%) plaanib tulevikus keskkonnahoidliku ehitise märgist rakendada.

Vastutustundliku ettevõtluse põhimõtteid ja aruandlust rakendab 14% vastanud ettevõtetest. 35% ettevõtetest plaanib vastutustundliku ettevõtluse põhimõtteid oma juhtimistegevuses rakendada. Majutusettevõtte liikide lõikes on vastutustundliku ettevõtluse põhimõtteid plaanis rakendada peamiselt hotellidel (56% on plaanis) ja vähem hostelitel (33%) ning puhke- ja külalistemajadel (24%). Samas tuleb mainida, et vastutustundliku ettevõtluse põhimõtted peavad olema kajastatud ka Green Key märgisega ettevõtete keskkonna- või jätkusuutlikkuse poliitikas.

Keskkonnajuhtimisvahenditest rakendab väike osa vastanud majutusettevõtetest ökoloogilise jalajälje mõõtmist (10% rakendab praegu), süsiniku jalajälje mõõtmist (5%)<sup>3</sup> ja avalike perioodiliste keskkonna- või ätkusuutlikkuse aruannete koostamist (3%). Eeltoodud keskkonnajuhtimisvahendeid rakendatud ettevõtete koondist enamus on hotellid (63%) ja ülejäänud on puhke- ja külalistemajad (47%).

Ligikaudu kolmandik vastanutest plaanib tulevikus oma ettevõtte süsiniku või ökoloogilist jalajälge hindama hakata. Majutusettevõtte liikidest plaanivad süsiniku jalajälge tulevikus hinnata kõige enam hotellid (36% on plaanis) ning vähem puhke- ja külalistemajad (23%) ja hostelid (22%). Ökoloogilist jalajälge plaanivad tulevikus samuti hinnata eelkõige hotellid (50% on plaanis) ning väiksem osa puhke- ja külaliskeskkonnast (27%) ja hostelitest (22%). Süsinikuheite kompenseerimise või avaliku ja perioodilise keskkonna- või jätkusuutlikkuse aruandluse valmidus on majutusettevõtetel pigem madal (16% on plaanis).

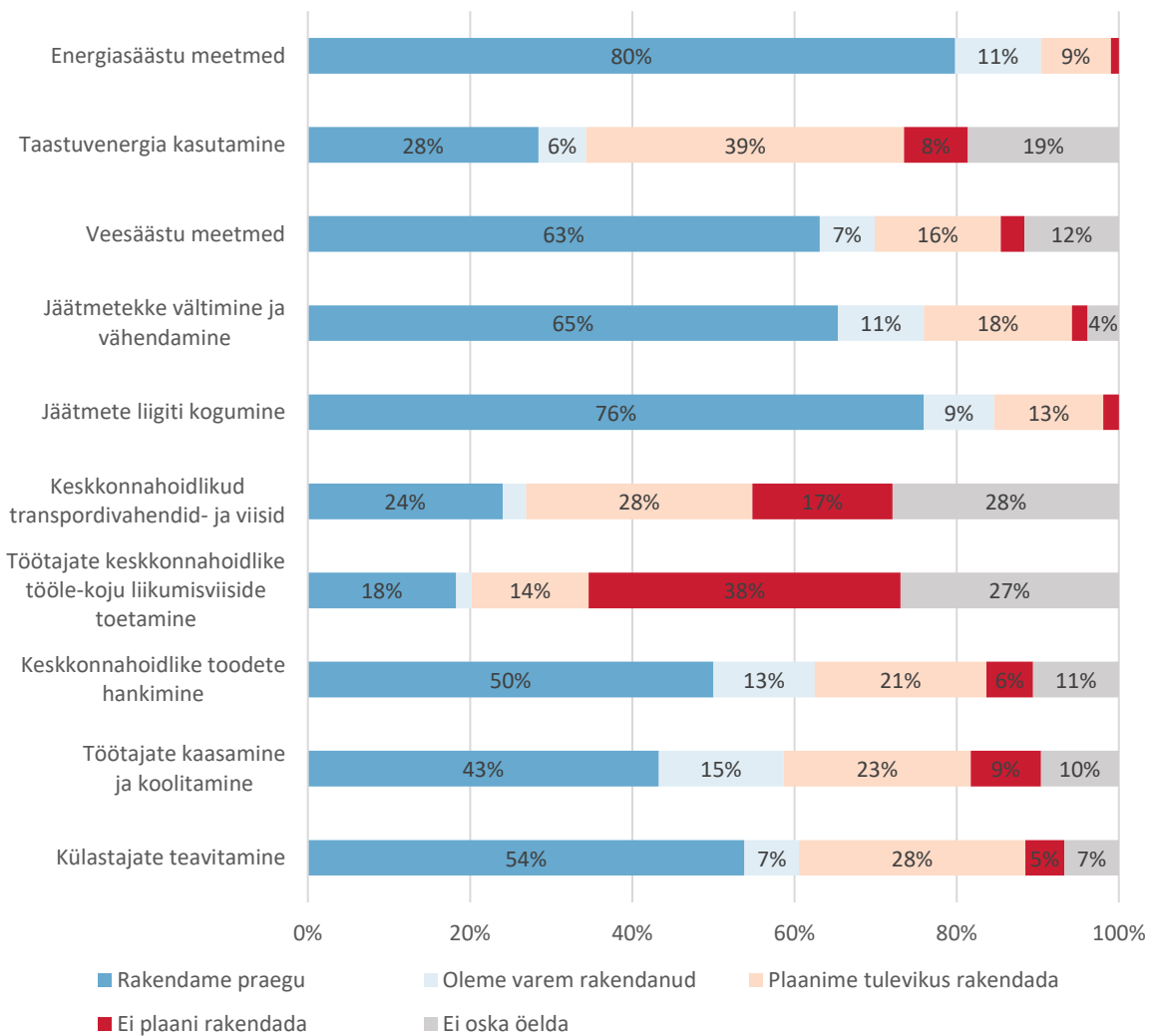
---

<sup>3</sup> Lisaks vastas üks ettevõtte, et on oma süsiniku jalajälge kompenseerinud.

Majutusettevõtetest 32% järgivad kontserni või on koostanud enda keskkonna- või jätkusuutlikkuse põhimõtted. Eri liiki majutusettevõtetest on keskkonna- või jätkusuutlikkuse põhimõtted kõige suuremal osal hostelitest (44%) ja mõnevõrra väiksemal osal hotellidest ning puhke- ja külalistemajadest (mõlemal 31%).

Lisaks väljendas iga keskkonnajuhtimisvahendi korral 16–44% vastanutest, et nad ei oska öelda, kas nad konkreetset vahendit plaanivad rakendada või mitte. See viitab, et küllaltki suur hulk majutusettevõtetest ei ole enda jaoks lahti mõtestanud, milliseid keskkonna- või jätkusuutlikkuse juhtimise rakendamise lähenemisi valida.

Küsimustikus uuriti milliseid keskkonnanahoiu meetmeid majutusettevõttes kasutavad. Tulemustest selgus, et kõige laialdasemalt rakendatakse energiasäästu meetmeid (80%), jäätmete liigiti kogumist (76%), jäätmetekke vältimist ja vähendamist (65%) ning veesäästu meetmeid (63%) (vt joonis 10).

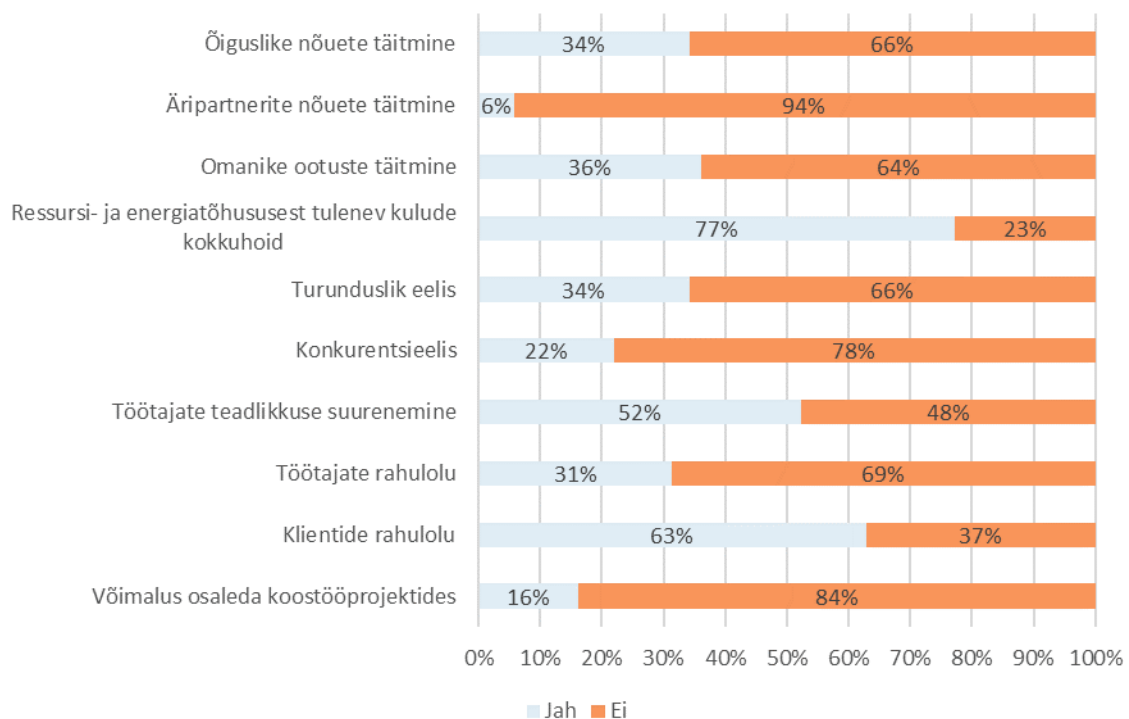


Joonis 10. Keskkonnanahoiu meetmete rakendamise hetkeolukord majutusettevõtetes.

Tulevikus plaanib 39% vastanud majutusettevõtetest alustada taastuenergia kasutamist. 28% majutusettevõtetest plaanib tegeleda nii külastajate teavitamisega kui ka kasutada ettevõttes keskkonnahoidlikke transpordivahendeid ja -viise. Keskkonnahoidlike transpordiviiside kasutamine ja töötajate keskkonnahoidlike tööle-koju liikumisviiside toetamine on kaks meetet, mille osas väljendas umbes kolmandik vastajatest, et nad ei oska öelda ning töötajate tööle-koju liikumisviise ei ole plaanis toetada 38% majutusettevõtetel.

### 3.1.4 Keskkonnategevusest saadud kasu

Küsimustiku tulemustest selgus, et kõige enam (77%) märkisid majutusettevõtted keskkonnategevusest saadud kasuna kulude kokkuhoidu (vt joonis 11). Klientide rahulolu tõid kasuna välja 63% vastajatest ja töötajate teadlikkuse suurenemist 52%. Kõige vähem hindasid majutusettevõtted keskkonnategevusest tuleneva kasuna võimalust osaleda koostööprojektides (16%) ja äripartnerite nõuete täitmist (6%).



Joonis 11. Majutusettevõtete keskkonnategevusest saadud kasu.

Kui vaadata keskkonnategevusest saadud kasu majutusettevõtete lõikes, siis ressursi- ja energiatõhususest tuleneva kulude kokkuhoiu on saavutanud kõige enam hotellid (89% märkis saadud kasuna), järgnevad hostelid (73%) ja vähem on kasu saanud puhke- ja külalistemajad (67%).

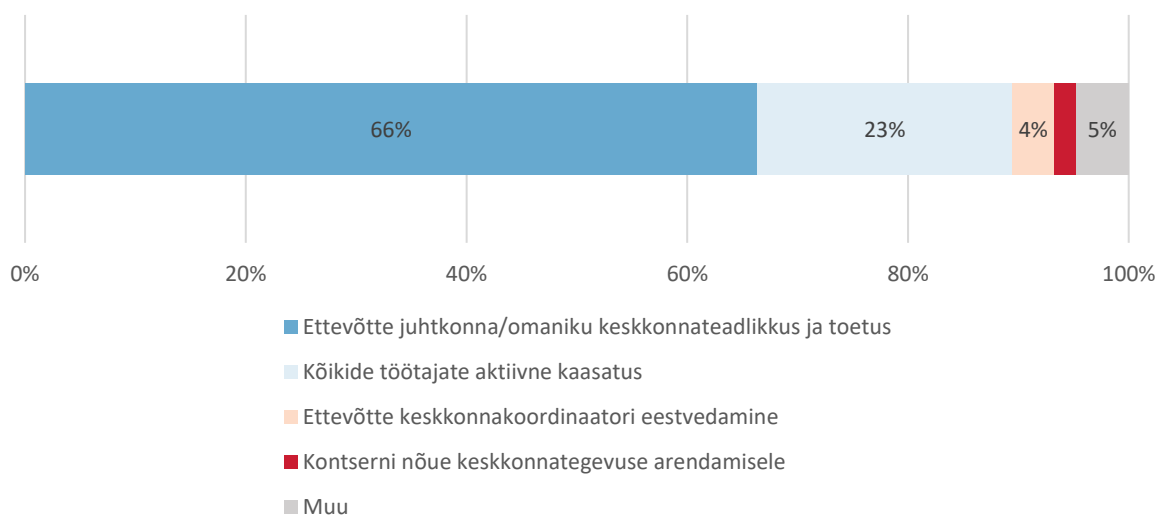
Klientide rahulolu on keskkonnategevusest saadud kasuna tähendanud kõige suurem osa hostelitest (89% märkis kasuks) ja väiksem osa hotellidest (64%) ning puhke- ja külalistemajadest (59%).

Töötajate teadlikkuse suurenemise on keskkonnategevusest saadud kasuna märkinud eelkõige hotellid (81% nimetas kasuna) ja enamik hostelitest (67%). Puhke- ja külalistemajad on töötajate teadlikkust saadud kasuna märkinud vähem (34%).

### 3.1.5 Keskkonnategevuse edutegurid

Küsimustikus paluti majutusettevõtetal välja tuua kõige olulisem tegur, mis on aidanud keskkonnategevust parendada.

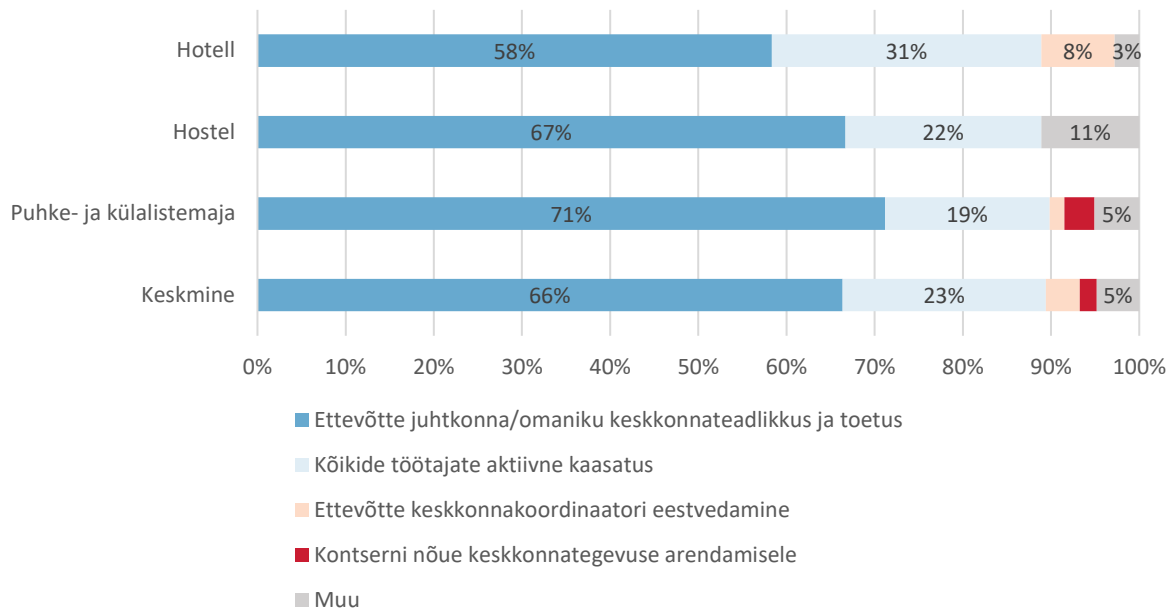
Suurema osa majutusettevõtete jaoks (67%) oli peamiseks eduteguriks keskkonnategevuse parendamisel olnud ettevõtte juhtkonna või omaniku keskkonnateadlikkus ja toetus (vt joonis 12). 23% vastanute jaoks oli kõige olulisem tegur kõikide töötajate aktiivne kaasatus (23%). Muud tegurid olid kõige olulisemad üksikute vastanute jaoks – 4% vastanutest tõi välja, et keskkonnategevuse edukuse tagajaks on olnud ettevõtte keskkonnakoordinaatori eesvedamine ja 2% mainis kontserni nõuet keskkonnategevuse arendamiseks. 5% vastanutest sõnastas eduteguri ise, kuid nendest vastustest ei lisandunud edutegurina uudseid aspekte.



Joonis 12. Majutusettevõtete keskkonnategevuse kõige olulisem edutegur.

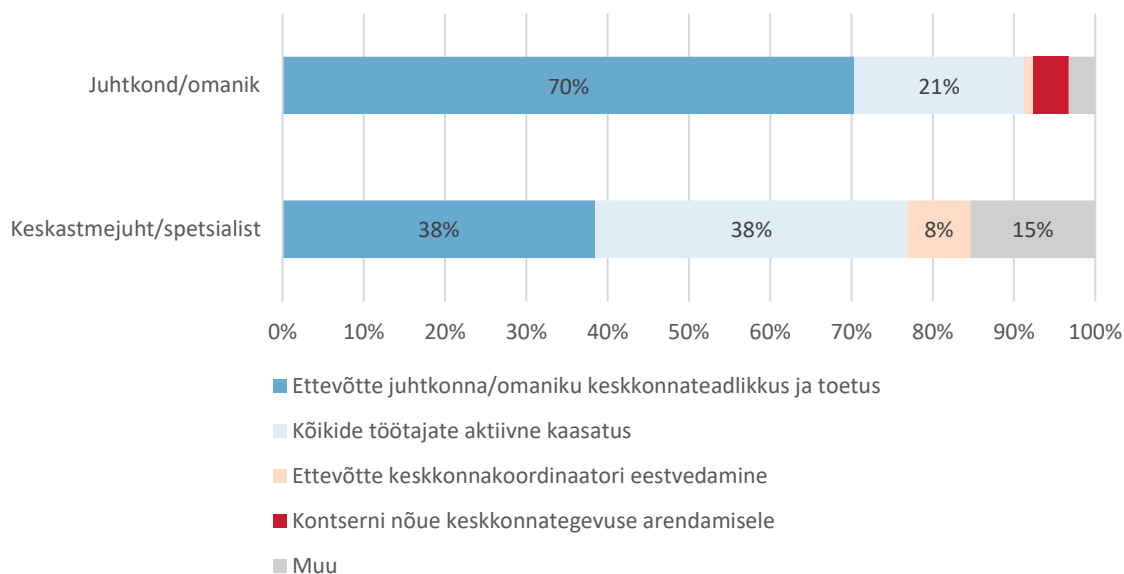
Vaadeldes eri liiki majutusettevõtete vastuseid keskkonnategevuse eduteguri kohta selgub, et juhtkonna/omaniku keskkonnateadlikkust ja toetust pidasid kõige olulisemaks mõnevõrra rohkem väiksemad majutusettevõtted ehk puhke- ja külalistemajad (71% valis kõige olulisemaks) ning hostelid (67%) (vt joonis 13). Hotellid hindasid kõikide töötajate aktiivset

kaasatust olulisemaks (31% hindas kõige olulisemaks eduteguriks) võrreldes hostelite (22%) ning puhke- ja külalistemajadega (19%).



Joonis 13. Keskkonnategevuse kõige olulisem edutegur eri liiki majutusettevõtetes.

Nimetatud küsimust tuleks analüüsida ka vastaja ametikohta arvesse võttes. Analüüsisid tulemusi vastaja positsiooni alusel selgus, et võrreldes juhtkonna/omaniku hinnanguga on keskastmejuhtide või spetsialistide arvates kõikide töötajate aktiivne kaasatus olulisem – 38% keskastmejuhtidest/spetsialistidest valis kõige olulisemaks eduteguriks kõikide töötajate aktiivse kaasatuse, samas kui juhtkonna või omanike seas hindas töötajate kaasatust olulisimaks 21% (vt joonis 14). Sellega seonduvalt pidas juhtkonna või omanike seas 70% vastanutest kõige olulisemaks eduteguriks ettevõtte juhtkonna või omaniku keskkonnateadlikkust ja toetust, seevastu kui keskastmejuhtide ja spetsialistide seas hindas seda edutegurit kõige olulisemaks 38% vastanutest.



Joonis 14. Keskkonnategevuse kõige olulisem edutegur küsimustikule vastanute ametikoha alusel.

### 3.1.6 Majutusettevõtete arusaam nende panusest rohepöördes

Küsimustik sisaldas kahte avatud vastusega küsimust rohepöörde teemal. Esimeses küsimuses sooviti teada, milline on vastajate arvates Eesti majutusettevõtete roll rohepöördes.

Vastustes väljendati erinevaid seisukohti. Suurem osa vastajatest tunnetab üldistatuna, et majutusettevõtetal on rohepöördes oluline roll. Paljud majutusettevõtted pidasid oluliseks majutusettevõtte enda võimalikult keskkonnasäästlikku majandustegevust – jäätmete liigiti kogumist, ühekorrapakendite kasutamise lõpetamist, energia ja vee kokkuhoidu, taastuvenergia kasutamist. Lisaks väljendasid vastajad, et majutusettevõtetal on suur roll klientide keskkonnateadlikkuse tõstmises ja eeskuju näitamises. Mitu majutusettevõtet märkis, et külastaja võib küll sõnades olla keskkonnahoiu poolt, aga majutusettevõttes viibides soovib ta end mugavalt tunda ja tarbida teenuseid ilma lisapingutuste ja piiranguteta, mis jätkusuutlikkusega võivad kaasneda. Üksikud vastajad väljendasid, et majutusettevõtete roll rohepöördes on väike. Mõni ettevõtte iseloomustas rohepööret kui kulukat rumalust, mis suretab väikeettevõtlust ja mille mõiste on hägune.

Teises küsimuses uuriti, kuidas on rohepöördega seotud muutused mõjutanud ettevõtete majandus- ja keskkonnategevust ning millised on tulevikuplaanid seoses rohepöördega.

Rohepöörde mõju jaguneb ettevõtete vastustes kolme kategooriasse – positiivne, negatiivne ja vähe tuntav mõju. Kõige enam kirjeldati rohepöörde positiivset mõju (24 vastajat). Need ettevõtted tõid välja erinevaid keskkonnahoiumeetmeid, mida nad on rakendanud –



energiaauditi läbiviimine, elektriautode laadimisjaama paigaldamine, keskkonnahoidlike puhastustoodete kasutamine, prügi sorteerimine, vee ja energia kokkuhoid, iseenda ja küllastajate teadlikkuse suurendamine, päikesepaneelide paigaldamine ja Green Key märgise taotlemine. Suur osa majutusettevõtetest väljendas, et rohepöörde mõjud ei ole neile tuntavad (21 vastajat). Vastajate hulgas on neid, kes ei ole keskkonnahoiutegevustega alustanud ja neid, kes ei ole oma keskkonnategevuse majanduslikku mõju märganud. Lisaks väljendas mitu ettevõtet, et keskkonnahoid on nende jaoks olnud oluline juba varem, seega ei ole rohepöördes nende jaoks midagi uut. Väiksem osa vastanutest kirjeldas negatiivseid rohepöörde mõjusid oma ettevõtlusele (13 vastajat). Toodi välja, et keskkonnategevused on majanduslikult ja ajaliselt kulukad, hinnatõus vähendab investeerimisvõimekust ja rohepööre on peale sunnitud, sellega kaasneb bürokraatia ning see ohustab väikeettevõtlust.

Rohepöördega seotud tulevikuplaanides mainisid paljud majutusettevõtted päikesepaneelide kasutuselevõttu ja üksikult toodi välja erinevaid teisi parendusi – uue kütte- ja ventilatsioonisüsteemi paigaldamine, jäätmemajanduse arendamine, meeskonna koolitamine ja klientide teavitamine. Mitu ettevõtet plaanib liituda Green Key märgise süsteemiga. Paar ettevõtet vastas, et suuri muudatusi nad ei tee ja jätkavad juba alustatud tegevustega.

Pooled küsimusele vastajatest keskendusid ainult rohepöörde mõju kirjeldamisele ega ei maininud oma tulevikuplaane.

## **3.2 Majutusettevõtete keskkonnategevus intervjuude põhjal**

### **3.2.1 Keskkonnategevuse arendamise põhjused**

Majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamise põhjuste sügavamaks mõistmiseks läbiviidud intervjuude käigus tõid intervjuueeritavad välja erinevaid aspekte, mis nende keskkonnategevust on suunanud. Ühise tunnusena vastasid kõik kolm intervjuueeritavat, et ettevõttesisesed tegurid on olnud olulisemad kui välised mõjud.

Suure majutusettevõtte esindaja tõi välja, et klientide keskkonnateadlikkuse kasv on oluliseks motivaatoriks hotelli keskkonnategevuse edendamisel. Hotelli kliendid pööravad tähelepanu kontserni keskkonnapõhimõtetele ja annavad tagasisidet, kui märkavad oma ööbimise ajal mittevastavusi lubadustega. Kontserni üldistest suundumustest tulenevad suur osa hotelli keskkonnaarendustest, mis on näiteks seotud materjalide asendamise ja vastutustundliku ettevõtlusega. Oluliste suunavate teguritena tõi intervjuueeritav välja ka ressursi- ja energiatõhususest saavutatava kulude kokkuhoiu ja ettevõtte juhtkonna motiveerituse. Suure

majutusettevõtte kogemuse põhjal on keskkonnategevuse parendamisel olulisem organisatsioonisisene motivatsioon.

Keskmise majutusettevõtte jaoks on kõige olulisemad keskkonnategevuse suunajad olnud ettevõtte juhtkonna motiveeritus, kulude kokkuhoid ja turunduslik eelis. Juhtkonna motiveeritus on olnud ettevõtte loomulik osa, mis kandub nende kogemusel üle ka teistele töötajatele. Rahaline kokkuhoid ressursisäästust oli nende sõnul eriti märkimisväärne keskkonnamärgise rakendamise alguses ja see motiveeris edasisi arendusi. Ettevõttele on oluline ka keskkonnahoidlik mainekujundus ja turunduslik eelis, mis eristab neid teistest majutusettevõtetest nii kohaliku kui ka välituristi jaoks.

Väikese majutusettevõtte sõnul on nende keskkonnategevuse peamiseks motivatsiooniks olnud töötajate ja omanike keskkonnateadlikkus. Omanike eestvedamisel on juba ettevõtte asutamisest alates teadlikult valitud keskkonnahoidlik tegevusmudel. Majutusettevõtte esindaja tõi välja, et eesmärgiks on pakkuda turistile võimalust puhata väiksema keskkonnamõjuga ja aidata kaasa keskkonnateadlikkuse tõusule. Lisaks on nende keskkonnategevuse ajendiks olnud turunduslik eelis, et rõhutada oma keskkonnahoiu väärtusi ka klientidele. Ressursikulu osas kommenteeris intervjuueeritav, et rahaliste kulude kokkuhoid ei ole kunagi nende jaoks keskkonnahoius olnud esmatähtis, vaid olulisem on sisemine motivatsioon jätkusuutlikuks ettevõtluseks.

### **3.2.2 Keskkonnategevuse takistused**

Keskkonnategevuse takistustena tõid kolme majutusettevõtte esindajad ühtselt välja majanduslikke tegureid.

Suure majutusettevõtte jaoks on keskkonnategevuse takistuseks nii üldine majanduslik ebakindlus kui ka keskkonnameetmete rakendamise kulukus. Intervjuueeritav tõi välja, et turismisektori tulusid on viimaste aastate kriisid vähendanud ja mitmed investeeringud on rahaliste ressursside piiratuse tõttu ootel. Siiski on ettevõttel plaanis lähiaja arendusena paigaldada päikesepaneelid.

Keskmise majutusettevõtte esindaja märkis samuti peamise takistusena rahaliste ressursside piiratust ja turismisektori üldist ebakindlust. Esindaja sõnul on ettevõtte jaoks lihtsam teha väiksemaid muudatusi, kuid keeruline on leida vahendeid mahukamate investeeringute jaoks, millega oleks saavutatav suurem ressursi- ja energiasääst.

*Kõik muud tegurid on võimalik allutada ja leida lahendus, aga rahalised tegurid on kindlasti kõige olulisemad takistused. Maksupoliitika, üldine ebakindlus, sõda, koroonapiirangud – see kõik teeb nii ebakindlaks ja see on kõige olulisem takistus. (Keskmise majutusettevõtte esindaja)*

Ka väikse majutusettevõtte esindaja nimetas peamiste takistustena majanduslikke tegureid nagu rahaliste ressursside piiratus ja investeringute pikk tasuvusaeg. Majutusettevõttes on olnud erinevaid ideid keskkonnaarendusteks, kuid esindaja hinnangul ei oleks need majanduslikult tasuvad, kuna nad ei tagaks suure tõenäosusega klientide arvu suurenemist ja samas ei oleks võimalik ka kulude katmiseks tõsta hindu.

### **3.2.3 Green Key ökomärgise ja keskkonnajuhtimisvahendite rakendamine**

Intervjueeritud majutusettevõtete esindajate vastustest selgus, et Green Key ökomärgise süsteem on andnud keskkonnategevustele hea raamistiku, aidanud keskkonnaprobleeme kaardistada ja plaanipäraselt keskkonnategevust arendada.

Suure majutusettevõtte esindaja ütles, et Green Key nõue iga-aastasele tegevuskavale distsiplineerib ja annab tõuke keskkonnaarendusteks.

*Igal aastal, kui ma pean tegema tegevuskava, siis ma pean mõtlema korra, et mis võiks ära teha. Võib-olla see distsiplineerib pisut. Alati ei pea need olema suured investeringud. See võib olla ka väike asi. Selliseid mõtteid tuleb, kui Green Key kriteeriume ja oma tegevusi läbi vaadata. Näiteks vaatan, et soovituslik kriteerium, mida mul praegu täidetud ei ole, aga ma mõtlen kohe edasi, et järgmine aasta mul see võibolla juba on. (Suure majutusettevõtte esindaja)*

Keskmise suurusega majutusettevõtte esindaja tõi välja, et Green Key süsteem on aidanud neil kaardistada oma ettevõtte keskkonnategevuse olukorda ja tõestada ettevõtte keskkonnahoidliku kuvandi vastavust tegelikkusele. Ettevõtte esindaja märkis, et keskkonnaparenduste tegemisel on nende jaoks oluline eelkõige meetmete mõju, mitte niivõrd Green Key süsteemi nõue.

Väikse majutusettevõtte esindaja tõi välja, et Green Key märgis on loonud struktuuri keskkonnategevuse järjepidevaks parendamiseks.

*Ta on struktureeritud tegevus, et igal aastal pead seadma eesmärgid, hoiab kätt pulsil, et ei langeks mugavustsooni. Green Key korra aastas aitab tuua meid sellesse hetke, kus me mõtleme, et mis on need kohad, mida me saaksime veel teha. Kui Green Key-d ei oleks, siis meie puhul midagi tegevustes väga palju sisuliselt ei muutuks. Aga kuna*

*ta on olemas, siis kõik on toodud justkui Green Key süsteemi alla. Green Key märgis on kindlasti aidanud tegevust struktureerida paremini ja toob välja valdkondade kaupa teemad, millest muidu midagi jääks kahe silma vahele. Selles mõttes on ta oluline. (Väikese majutusettevõtte esindaja)*

Kõik kolm intervjueritud majutusettevõtet omavad Green Key märgist ja plaanivad selle rakendamist jätkata. Uurides ettevõtete esindajatelt, kas nad plaanivad tulevikus rakendada ka teisi keskkonnajuhtimissüsteeme, siis ei olnud ühelgi ettevõttel selleks konkreetset plaani. Nende vastused tõid välja ka erinevaid aspekte ettevõtete tegevusmudelis. Suure majutusettevõtte esindaja väljendas, et hetkel ei ole plaanis teisi keskkonnajuhtimissüsteeme rakendada, aga see võib tulevikus muutuda, kuna tõuke sellisteks otsusteks annab hotelliketi rahvusvaheline kontsern. Väiksel majutusettevõttel ei ole hetkel plaane konkreetsemate keskkonnajuhtimisvahendite rakendamiseks põhjendades, et tulenevalt ettevõtte väiksusest ei pruugi need neile lisandväärtust anda.

Keskkonnajuhtimisvahenditest mainisid suure ja keskmise majutusettevõtte esindaja ettevõtte huvi süsiniku jalajälje hindamise vastu. Kui suurel majutusettevõttel ei ole veel kindlat otsust selleks tehtud, siis keskmise suurusega majutusettevõttel on lähiajal plaanis seda hinnata eesmärgiga kaardistada kõige suurema süsiniku jalajäljega tegevused ja leida lahendusi keskkonnamõju vähendamiseks. Ettevõtte esindaja märkis, et lõpliku tõuke arenduseks andis omavalitsuse pakutav toetusmeede.

#### **3.2.4 Keskkonnategevusest saadud kasu**

Intervjuus paluti ettevõtete esindajatel selgitada, millist kasu on nad keskkonnategevusest, sealhulgas Green Key märgise rakendamisest saanud.

Suure majutusettevõtte esindaja sõnul on suurim kasu keskkonnategevusest olnud ressursi- ja energiatõhususest tulenev kulude kokkuvõtte, mis on muuhulgas ka Green Key rakendamise tulemus. Sellest omakorda tulenev kasu on omanike ootuste täitmine. Kontserni nõue on igakuine aruandlus ressursikulust ja sellest tehakse aastakokkuvõtteid ning antakse kontserni ettevõtetele tagasisidet. Lisaks tõi intervjueritav eraldi välja Green Key märgisega kaasneva turundusliku eelise – keskkonnateadlikkuse tõus mõjutab kliente eelistama keskkonnamärgisega majutusettevõtteid. Siiski ei ole ettevõtte oma ööbijatelt tagasisidet Green Key märgise mõju kohta saanud, vaid juhtkond ise usub turunduslikku eelisesse.

Keskmise suurusega majutusettevõtte esindaja sõnul on nende kõige suurem kasu olnud samuti ressursi- ja energiasäästust tulenev kulude kokkuvõtte.

*Kui me alustasime Green Key-ga, siis me kaardistasime ära, mis on meie mahud ja kogused, mis meil kulub soojusenergia, elektrienergia, vee ja prügi peale. Tegelikult, kui me hakkasime otsast pihta, siis see vähenemine oli väga märkimisväärne. Rääkimata kogustest, aga ka rahaline kokkuhoid tuli päris märgatav. Võibolla see oligi ka see tõukejõud, et me paari aastaga ei lõpetanud seda tegevust, vaid hakkas järjest rohkem mõjutama ka meie mõtlemist, et võibolla on veel kuskil kokku hoida võimalik. Igal juhul see on kõige olulisem olnud. Kui saad raha ressursidelt kokku hoida, siis saad kulutada seda muude asjade peale. (Keskmise majutusettevõtte esindaja)*

Väikse majutusettevõtte esindaja väljendas, et suurim kasu keskkonnategevuse arendamisest on olnud turunduslik eelis. Nende kogemus on seotud Puhka Eestis veebilehega, mis tõstab esile Green Key märgisega ettevõtteid. Majutusettevõtte esindaja sõnul on see suurendanud nende nähtavust ja klientide arvu.

### **3.2.5 Keskkonnategevuse edutegurid**

Intervjuude käigus tuli välja, et keskkonnategevuse edutegurid majutusettevõtetes võivad erineda sõltuvalt majutusettevõtte suurusest ja tegevusmudelist.

Suure majutusettevõtte esindaja (juhtkonna liige) tõi välja, et keskkonnategevuse arendamisel on kõige olulisemaks ettevõtte üldine jätkusuutlikkuse poliitika ja sellest tulenev juhtkonna toetus. Seda toetab ka intervjuu käigus tema järgmine väljaütlemine:

*Ettevõtte juhtkonna/omaniku keskkonnateadlikkus ja toetus on kõige olulisem, sellest tuleks alustada. Sest kui minna töötajana nende juurde suurte ideedega, et hakkame keskkonnaarendusi tegema ja mul on selleks vaja ressursse, siis ilma juhtkonna toetuseta ei saa alustada. Toetus on tegelikult kõige olulisem ja omanik peab olema ka keskkonnateadlik mingis osas, et ta mõistaks, mida ma tahan saavutada. (Suure majutusettevõtte esindaja)*

Suure majutusettevõtte esindaja tõi välja ka selle, et oluline on, et motiveeritud ja kaasatud oleksid kõik töötajad.

Keskmise majutusettevõtte esindaja (juhtkonna liige) vastas samuti, et keskkonnaarendustel on kõige olulisem omaniku keskkonnateadlikkus ja toetus:

*Kui temapoolset toetust ei oleks, siis ei saaks me mitte midagi teha. Me võiksime tahta ja teha väiksemaid asju, aga ikkagi omaniku toetus on oluline suurte arenduste jaoks. Ka süsiniku jalajälje hindamine oli tegemata, sest see on suur väljaminek ja pidin enne*

*omanikuga arutama seda ja põhjendama kulutuse vajalikkust. (Keskmise majutusettevõtte esindaja)*

Väikse majutusettevõtte esindaja (keskastmejuht) peab keskkonnategevuses kõige olulisemaks teguriks ettevõtte keskkonnakoordinaatori eestvedamist. Samas nentis ta, et omaniku keskkonnateadlikkus ja toetus on vundament, mille alusel tegevustega alustada. Kuivõrd konkreetse ettevõtte tegevusmudelist tulenevalt on omaniku toetus iseenesestmõistetav, siis on suurim roll eestvedajal, kes pakub välja ideid ja koordineerib nende elluviimist.

*See avaldub selle kaudu, et on vaja eestvedajat, kes koordineerib ja innustab ka teisi. Väikeettevõttes võivad kõik töötajad olla keskkonnateadlikud, aga kui tegevusi koordineerivat inimest ei ole, siis võib langeda mugavustsooni ja uusi ideid ei tule. (Väikese majutusettevõtte esindaja)*

## 4. Arutelu

### Majandusettevõtete keskkonnategevuse üldised arengusuunad

Üha rohkem Eesti majutusettevõtteid liiguvad süsteemse keskkonnajuhtimise rakendamise poole, eelkõige läbi Green Key märgise ja keskkonnajuhtimisvahendite rakendamise. Keskkonnajuhtimissüsteemidest või ökomärgistest on Eesti majutusettevõtetest ainsana laialdasemalt kasutusel **Green Key märgis**. Positiivse trendina võib märgata, et Green Key märgisega ettevõtete arv on pidevalt suurenemas – 2023. aasta maikuu seisuga oli Eestis 38 Green Key märgisega majutusettevõtet, seda on 21 võrra enam kui aasta tagasi (SEI Tallinn, 2023). Käesoleva uurimuse tulemusena selgus, et tulevikus plaanib Green Key märgist rakendada kolmandik majutusettevõtetest ning rohkem plaanivad seda teha hotellid ja hostelid. Magistritööst selgus, et Green Key märgis on andnud majutusettevõtete keskkonnategevusele raamistiku, mis on aidanud keskkonnategevuse olukorda kaardistada ja järjepidevalt parendusi teha. Tulemustest selgus ka, et standardiseeritud keskkonnajuhtimissüsteemide rakendamist plaanib umbes kümnendik ettevõtetest, millest järeldub, et see ei ole prioriteet Eesti majutussektoris. Intervjuudest majutusettevõtete esindajatega selgus, et keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamise ajenditeks võiksid olla kontserni nõuded ja väikeste majutusettevõtete arvamuseks on, et nende tegevusmudel ei ühildu juhtimissüsteemidega.

Käesolevast uurimusest selgus, et keskkonnajuhtimisvahenditest rakendavad Eesti majutusettevõtted praegu kõige rohkem kontserni või enda keskkonna/jätkusuutlikkuse põhimõtteid, väike osa rakendab vastutustundliku ettevõtluse põhimõtteid ja aruandlust ning hindab oma ökoloogilist jalajälge. Kolmandikul ettevõtetest on tulevikus plaanis keskkonnajuhtimisvahendeid rakendada. Uurimusest ilmnas, et hotellidel on suurem huvi süsiniku ja ökoloogilise jalajälje hindamise vastu, mida võib põhjendada kasvava vajadusega kommunikeerida oma kliimamõju ning panustada kliimaeesmärkide saavutamisse.

Paljud majutusettevõtted väljendasid ebakindlust keskkonnajuhtimisvahendite plaanide suhtes. Võib eeldada, et ettevõtete jaoks ei ole hetkel ilmnenuid tegureid, mis motiveeriksid neid keskkonnajuhtimist süsteemsemalt ette võtma. Samas paljud majutusettevõtted ei ole ilmselt veel enda jaoks lahti mõtestanud, milline keskkonna/jätkusuutlikkuse juhtimise rakendamise lähenemine valida. Ühest magistritöö käigus läbi viidud intervjuust selgus, et väikese majutusettevõtte jaoks ei paku keskkonnajuhtimissüsteemid lisandväärtust, sellele viitas ka 2019. aasta uurimuse tulemus, et osa majutusettevõtetest ei pea keskkonnahoiu saavutamiseks ökomärgise taotlemist vajalikuks (Buunk & van der Werf, 2019). Autori järeldus on, et ilma

konkreetsete regulatsioonide ja nõudmiseta ei plaani enamik ettevõtteid keskkonnajuhtimisvahendeid rakendada.

Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamine on seotud ka rohepöördega. Uurimuse tulemusena selgus, et enamus ettevõtetest tunnetab rohepöördes majutusettevõtete olulist rolli ja plaanib ka ise enda keskkonnasäästliku tegevusega muutustesse panustada. Keskkonnanahoiu meetmetest on tulevikus enam kui kolmandikul ettevõtetest plaanis taastuenergiat kasutada või ise toota. Oluliseks peetakse rohepöördesse panustamisel ka jäätmemajandust. Energiasäästumeetmed ja jäätmete liigiti kogumine on ka hetkel majutusettevõtetes kõige laialdasemalt kasutatavad keskkonnameetmed. Rohepöörde mõju oma keskkonnategevusele tajusid majutusettevõtted erinevalt. Positiivset mõju kirjeldati kõige rohkem ja seda just seoses rakendatavate keskkonnameetmetega. Suur osa majutusettevõtetest väljendas ka, et rohepöörde mõjud ei ole neile tuntavad – nad ei ole keskkonnanahoiuga veel tegelnud või oma keskkonnategevuse majanduslikku mõju märganud. Väiksem osa vastanutest väljendas rohepöörde negatiivset mõju – see on majanduslikult ja ajaliselt kulukas, suretab väikeettevõtlust, on üldistatuna rumalus ning sisu poolest hägune.

### **Majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamise põhjused**

Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuse rakendamise põhjusteks on eelkõige majanduslik kasu ja ettevõtte keskkonnanahoidlikud väärtused. Kõige olulisemad ajendid Eesti majutusettevõtete jaoks on käesoleva uurimuse põhjal **ressursi- ja energiatõhususest tulenev kulude kokkuvõtteid**. Majutusettevõtete küsimustikust selgub, et kuigi kulude kokkuvõtteid hindasid oluliseks peaaegu kõik vastanud ettevõtted, märkisid seda tegurit väga oluliseks enim hotellid ja hostelid ning vähem väikemajutused. Majutusettevõtete esindajatega läbi viidud intervjuud viitavad, et põhjuseks võib olla tõsiasi, et suuremad majutusettevõtted on ressursimahukamad, seega on neil võimalik parendustega saavutada suurem rahaline sääst. Küsimustiku tulemusi toetab ka see, et väikese majutusettevõtte esindaja sõnul ei ole nende keskkonnategevuse eesmärgiks kunagi olnud kulude kokkuvõtteid, vaid isiklik soov panustada keskkonnanahoidu. Eesti majutusettevõtete peamine keskkonnategevuse põhjus ühtib ka 2017. aastal Itaalia majutusettevõtete seas tehtud uurimusega, mille läbiviijad leidsid, et kulude vähenemine oli üheks peamiseks motivatsiooniks ökomärgise rakendamisel (Duglio et al., 2017). Intervjuus ütles ka ühe hotelli esindaja, et esimestel Green Key märgise rakendamise aastatel saavutatud märkimisväärne kulude kokkuvõtteid motiveeris neid ka keskkonnategevust jätkama. Ka Beckeni ja McLennani (2017) uurimus tähendas, et saavutatav ressursisääst oli suurim ökomärgise rakendamise alguses.



**Juhtkonna või omaniku motiveeritus keskkonnahoiule** oli ka magistritöö raames korraldatud küsimustiku alusel pea sama oluline tegur keskkonnategevuste rakendamisel nagu kulude kokkuhoid. Küsimustiku vastustest ilmsel, et juhtide motiveeritus oli väga oluline hostelite jaoks ja pigem oluline hotellidele ning väikemajutustele. Intervjuudes rõhutasid juhtkonna või omaniku motiveerituse olulisust rohkem keskmine ja väike majutusettevõtte. Keskmise hotelli esindaja väljendas, et juhtkonna poolt keskkonnahoiu väärtustamine on olnud nende ettevõtte loomulikuks osaks ning väikese ettevõtte jaoks on keskkonnahoid olnud ettevõtte tegevusmudeli suunajaks ja kõige olulisemaks keskkonnategevuse arendamise põhjuseks.

Käesoleva uurimuse tulemusena selgus, et kontserni kuuluvatel hotellidel annab tuge ja suuna keskkonnategevuse arendamiseks kontsern. Intervjuust majutusettevõtte esindajaga ilmsel, et kontserni nõuded annavad raamistiku kontserni kuuluvatele hotellide keskkonnategevuse arendamisele ja kontserni nõue on peamiseks motivaatoriks, miks sellised hotellid keskkonnajuhtimissüsteeme rakendavad. Uuringu tulemused näitasid lisaks, et suurte majutusettevõtete puhul on oluline ka klientide keskkonnateadlikkus. Kontserni kuuluvad hotellid peavad üldjuhul järgima lubatud keskkonnahoiu põhimõtteid, et vastata külastajate ootustele. Kontserni olulistust tähendasid oma uurimuses ka Chan ja Hawkins (2012). Klientide keskkonnateadlikkus oli uurimuse tulemusena vähem oluline puhke- ja külalistemajade jaoks, selle põhjuseks võib olla Segarra-Oña jt (2012) artiklis kirjeldatud asjaolu, et maapiirkonna ettevõtetel on keskkonnahoid tegutsemise loomulikuks osaks ja seega ei eristunud klientide jaoks üksteisest.

Ettevõttevälistest teguritest suunavad majutusettevõtteid keskkonnategevusele ka õiguslikud nõuded, klientide keskkonnateadlikkus ja nõudmised ning ühiskondlike normide ja ootuste muutus. Õiguslikud nõuded ning klientide keskkonnateadlikkuse ja nõudmised olid küsimustiku vastuste põhjal olulisemad suuremate majutusettevõtete jaoks. Klientide keskkonnateadlikkuse olulisust kinnitas intervjuus ka suure majutusettevõtte esindaja, kuid keskmise ja väikese ettevõtte esindajad tõid olulise tegurina välja turundusliku eelise. Erinevus viitab, et suur majutusettevõtte on pigem reaktiivse tegevusmudeliga – märkab ja reageerib välistele muutustele. Samas keskmine ja väikemajutus on proaktiivsemad – soovivad oma keskkonnahoiu praktikaid kommunikeerida klientidele. See tulemus on vasturääkiv kirjanduses viidatud Mzembe jt (2021) uurimusele, kes leidsid, et hotelliketiga seotud hotellid olid proaktiivsemad.

Käesolevast uurimusest selgus ka, et majutusettevõtted näevad enese keskkonnategevusel rolli klientide ja töötajate keskkonnateadlikkuse suurenemises. Klientidele eeskujuna näitamist väljendati rohepöörde küsimuste kontekstis ja ühe peamise keskkonnategevusest saadud kasuna märkisid ettevõtted töötajate teadlikkuse suurenemist. Majutusettevõtete esindajad märkisid, et tänapäeval võivad keskkonnateadlikud olla nii töötajad kui ka kliendid. Keskkonnamärgisega majutusettevõtted pakuvad majutusettevõtete sõnul klientidele väiksema keskkonnamõjuga puhkamisvõimalust ja aitavad kaasa keskkonnateadlikkuse tõusule. Samas mainisid majutusettevõtted probleemi, et ka keskkonnahoidlik majutusettevõtte külastaja soovib end majutuses ööbides mugavalt tunda ja sellega kaasneb tihti keskmisest suurem ja hooletum tarbimine. Seda tahku käsitlesid oma uuringus ka Styles jt (2013) tõestades, et turistide veetarbimine on suurem kui kohalikel elanikel.

### **Majandusettevõtete keskkonnategevuse arendamise peamised takistused ja vajadused**

Käesoleva magistritöö raames läbi viidud uuringust ilmnas ka mitmeid takistusi keskkonnategevuse arendamisel. Eesti majutusettevõtted tajuvad **takistusena eelkõige majanduslikke ja rahalisi põhjuseid**. Ettevõtete esindajad rõhutasid läbiviidud intervjuudes, et viimaste aastate kriisid on ettevõtteid majanduslikult raskelt tabanud ja sektoris on palju üleüldist ebakindlust, mis ei soodusta investeerimist keskkonnaarendustesse. Ka Buunk ja van der Werf (2019) leidsid Hollandi majutusettevõtete uurimusest, et ettevõtete jaoks oli keskkonnamärgise rakendamisel takistuseks kulukad investeeringud. Majanduslikud takistused nagu keskkonnameetmete kulukus, riiklike toetuste ebapiisavus ja rahaliste ressursside piiratus on magistritöö põhjal kõige olulisemad eelkõige hotellide ja hostelite jaoks, mida võib seletada sellega, et suurematel majutusettevõtetel on kulutused kõige suuremad. Autori hinnangul eeldabki igasugune investeerimine ka finantsplaneerimist ning ettevõtte majandustulemusest sõltuvaid võimalusi, samas võib rahalise ressursi puudumine olla ka kõige mõistetavam vastusevariant, otseselt hinnatav ja mugav põhjendus võrreldes näiteks klientide vähese nõudlikkusega keskkonnahoidliku majutusteenuse vastu, mida hinnati tihti neutraalseks takistuseks.

Käesolevast uurimusest selgus, et keskkonnategevuse arendamiseks oleks majutusettevõtetel vaja rohkem riiklikke rahalisi toetusi ja teavet ning juhendeid parendusvõimaluste kohta. Intervjuust keskmise majutusettevõtte esindajaga ilmnas, et toetused aitavad investeerida mahukamatesse keskkonnategevuse parendustesse, millel on ka suurem mõju ressursisäästule. Arvestades, et mitmed käesoleva uurimuse rohepöörde osas negatiivseid tundeid väljendanud vastajad tõid välja kaasneva suure ajakulu ja bürokraatia, oleks autori hinnangul abiks nõuete

selgus ning väike halduskoormus, et nõudmisi ei täidetak vaid minimaalsel määral ja paberil, vaid jätkuks ressursi ka sisuliseks keskkonnategevuseks.

### **Majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamise peamised edutegurid**

Eesti majutusettevõtete kogemusel on peamiseks keskkonnategevuse eduteguriks **ettevõtte juhtkonna või omaniku keskkonnateadlikkus ja toetus**. Teise tegurina on edu taganud **kõikide töötajate aktiivne kaasatus**. Intervjuude põhjal võib järeldada, et keskkonnategevuse alustamisel ja investeerimisotsustes ilmneb juhtkonna või omaniku toetus kõige tugevamalt, kuid kuna korralduslikult panustavad keskkonnategevusse kõik töötajad, on oluline ka nende aktiivne kaasatus. Ka Lozano (2013) uurimus leidis, et Green Key märgise rakendamine oli edukas tänu tugevale juhtkonna ja omanike pühendumusele.

Käesolevast uurimusest ei ilmnenud olulist erinevust keskkonnategevuse edutegurites sõltuvalt majutusettevõtte liigist. Tuleb märkida, et küsimustik saadeti algselt ettevõtete üldkontaktiks märgitud e-postile, kuid enamik küsimustikule vastajatest liigitus oma positsioonilt omaniku või juhtkonna liikme hulka, mis näitab, et vastanud ettevõtete jaoks oli oluline, et hinnanguid ettevõtte keskkonnategevusele antaks juhtimistasandil. Analüüsides tulemusi vastaja positsiooni alusel selgus, et võrreldes juhtkonna/omaniku hinnanguga on keskastmejuhtide arvates kõikide töötajate aktiivne kaasatus olulisem. Kuigi kontsernihotelle oli magistritöö küsimustikule vastajate hulgas vaid kolm, ilmnes intervjuust majutusettevõtte esindajaga, et tõe keskkonnaarendusteks annab kontsern. Ka Chan ja Hawkinsi (2012) uurimusest selgus, et kontsernihotellil ei piisa vaid juhtkonna toetusest, vaid investeeringuteks on vaja ka kontserni juhtide nõusolekut.

### **Edasised uurimisvajadused**

Osad kestlikkuse plaanid on kõigile jõukohased, teised eesmärgid vajavad rohkem teadmisi nende elluviijatelt. Uuringust võib järeldada, et keskkonnategevuste toetuseks oleks tulevikus vaja riiklike toetusi ja juhendmaterjale. Intervjuudest majutusettevõtete esindajatega selgus, et Green Key süsteem on heaks toeks keskkonnategevuse arendamisel, kuna pakub süsteemset keskkonnategevuse parendamist ja koolitusi. Käesoleva uuringu tulemused annavad hea sisendi majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamiseks nii riiklikul (eelkõige Green Key märgise edasisel edendamisel ja toetuste/koolituste planeerimisel) kui ka ettevõtete tasandil (suuniste ja juhendmaterjalide koostamisel ning keskkonnajuhtimissüsteemide rakendamisel).

Käesoleva uurimuse piirangutena võib välja tuua, et küsitlusele vastanute hulgas oli vähe kontserni kuuluvaid hotelle ja külaliskortereid, osa puudulikke vastuseid tuli eemaldada,

intervjuud viidi läbi ainult Green Key märgisega ettevõtete seas ning autor tegeleb oma põhitöös regulaarselt Green Key märgisega, mistõttu on see temale tuttavam kui teised süsteemid.

Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuses on mitmeid uurimata aspekte, mida võiks järgnevates teadustöodes käsitleda. Täiendavad uuringud saaksid avada keskkonnategevuse arengusuundi teist tüüpi majutusettevõtetes, nagu seda on näiteks külaliskorterid, mille turuosa majutussektoris on märkimisväärne. Autori arvates võiks edaspidi uurida ja analüüsida ka Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuse tulemuslikkust kvantitatiivsete andmete (energia- ja veekasutus ning jäätmete teke) kogumise teel ning võrrelda saadud tulemusi lähtuvalt sellest, kas tegemist on keskkonnamärgisega majutusettevõttega või mitte. Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuse tulemuslikkuse andmete keskne kogumine lubaks koostada ka võrdlusandmestiku, mida majutusettevõtted saaksid oma keskkonnategevuse tulemuslikkuse taseme hindamisel kasutada (nn *benchmarking*).

## Kokkuvõte

Magistritöö eesmärk oli välja selgitada Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuse arendamise põhjused ja selle edukuse peamised eeldused.

Selleks püstitati järgmised uurimisküsimised:

1. Miks Eesti majutusettevõtted keskkonnategevusi rakendavad?
2. Milliseid keskkonnajuhtimisvahendeid Eesti majutusettevõtted keskkonnategevuse parendamiseks kasutavad?
3. Mis tagab majutusettevõtte keskkonnategevuse edukuse?

Nendele uurimisküsimustele vastamiseks kasutas autor kahte uurimismeetodit: majutusettevõtete küsitlusuuring ja pool-struktureeritud intervjuud kolme majutusettevõtte esindajaga, et täpsustada majutusettevõtete keskkonnategevuse edukuse tegelikke põhjuseid.

Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuse rakendamise põhjusteks on eelkõige majanduslik kasu – ressursi- ja energiatõhususest tulenev kulude kokkuhoid – ja ettevõtte juhtkonna või omaniku keskkonnahoidlikud väärtused.

Keskkonnategevuste takistustena näevad Eesti majutusettevõtted eelkõige majanduslikke ja rahalisi põhjuseid, kuna viimaste aastate kriisid on ettevõtteid majanduslikult raskelt tabanud ja sektoris on palju üleüldist ebakindlust.

Keskkonnajuhtimisvahendite rakendamine ei ole Eesti majutusettevõtetes levinud, kuid valdavaks keskkonnajuhtimissüsteemiks/märgiseks on Green Key märgis. Ühest küljest võib eeldada, et ettevõtete jaoks ei ole hetkel ilmnenud tegureid, mis motiveeriksid neid keskkonnajuhtimist süsteemsemalt ette võtma. Samas ilmselt paljud majutusettevõtted ei ole veel enda jaoks lahti mõtestanud, milline keskkonna/jätkusuutlikkuse juhtimise rakendamise lähenemine valida. Autori järeldus on, et ilma konkreetsete regulatsioonide ja nõudmiseta ei plaani enamik ettevõtteid keskkonnajuhtimisvahendeid rakendada.

Eesti majutusettevõtete kogemusel on keskkonnategevuse peamiseks eduteguriks ettevõtte juhtkonna või omaniku keskkonnateadlikkus ja toetus. Teise olulise tegurina on edu taganud kõikide töötajate aktiivne kaasatus.

Uuringust võib järeldada, et keskkonnategevuste toetuseks oleks majutusettevõtetel tulevikus vaja toetusi ja juhendmaterjale. Green Key süsteem on heaks toeks majutusettevõtetele ning pakub ka hetkel süsteemset keskkonnategevuse parendamist ja koolitusi.

Autori arvates võiks edaspidi uurida ja analüüsida Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuse tulemuslikkust ka kvantitatiivsete andmete (energia- ja veekasutus ning jäätmete teke) kogumise teel ning võrrelda saadud tulemusi lähtuvalt sellest, kas tegemist on keskkonnamärgisega majutusettevõttega või mitte. Eesti majutusettevõtete keskkonnategevuse tulemuslikkuse andmete alusel saaks koostada ka võrdlusandmestiku, mida majutusettevõtted saaksid oma keskkonnategevuse tulemuslikkuse hindamisel kasutada (nn *benchmarking*).

**Author: Kertu Uiboleht**

## **Development of Environmental Management Practices in Estonian Accommodation Sector**

### **Summary**

The aim of the master's thesis was to find out the reasons and main success factors for the development of the environmental management practices in Estonian accommodation sector.

Three research questions were proposed:

1. Why do Estonian accommodation companies implement environmental management practices?
2. Which environmental management tools do Estonian accommodation companies use to improve their environmental performance?
3. What ensures the success of the accommodation company's environmental management practices?

To answer these research questions, the author used two research methods: a questionnaire sent to accommodation companies by e-mail as a quantitative method, and semi-structured interviews with three representatives of accommodation companies to specify the real reasons for the success of the environmental activities of accommodation companies, as a qualitative method.

The research indicates that the reasons for implementing environmental management practices by the Estonian accommodation sector are primarily economic benefit – cost savings resulting from resource and energy efficiency – and the environmental values of the company's management or owner.

Estonian accommodation companies primarily see economic and financial reasons as obstacles to environmental management practices, as the crises of recent years have hit companies hard economically and there is much general uncertainty in the sector.

Futhermore, the results showed that while implementing environmental management tools is rare among Estonian accommodation companies, the Green Key eco-label is utilised as the predominant environmental management system. On the one hand, it can be assumed that there are currently no factors that would motivate companies to undertake environmental management more systematically. At the same time, perhaps quite a large number of accommodation companies have not yet decided for themselves which approach to

environmental/sustainability management implementation to choose. The author's conclusion is that without specific regulations and requirements, most companies do not plan to implement environmental management tools.

In the experience of Estonian accommodation companies, the environmental awareness and support of the management or the owner of the company is the main success factor for environmental management practices. Active involvement of all employees is another important factor which has ensured success.

It can be concluded from the study that subsidies and instructional materials would be needed to support further implementation of environmental management. The Green Key eco-label provides guidance for the accommodation sector and offers systematic environmental improvement and training.

In the author's opinion, further research should investigate the environmental performance of Estonian accommodation facilities by collecting and analysing quantitative data (energy and water use and waste generation) and comparing the results between companies with an eco-label and companies without a label. Data on the environmental performance of Estonian accommodation establishments could also be used as the basis for a benchmarking database.



## **Tänuõnad**

Ma tänan oma juhendajaid Age Poomi ja Harri Moorat väärtuslike nõuannete, pühendumise ja igakülgse abi eest töö valmimisel. Lisaks tänan kõiki oma kolleege toetuse eest.

## Kirjandus

- Arbulú, I., Lozano, J., Rey-Maqueira, J. (2015). Tourism and solid waste generation in Europe: A panel data assessment of the Environmental Kuznets Curve, *Waste Management*, 46, 628–636, <https://doi.org/10.1016/j.wasman.2015.04.014>
- Ayuso, S. (2006). Adoption of voluntary environmental tools for sustainable tourism: Analyzing the experience of Spanish hotels. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 13, 207–220, <https://doi.org/10.1002/csr.103>
- AS Creditinfo Eesti. (2023). *Ettevõtete finantsinfo andmebaas*. Vaadatud 27.04.2023
- Becken, S., & McLennan, C. (2017). Evidence of the water-energy nexus in tourist accommodation. *Journal of Cleaner Production*, 144, 415–425, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.12.167>
- Belmane, I., Dalhammar, C., Moora, H. (2002). *Keskkonnajuhtimissüsteemi käsiraamat: Selgitusi ja nõuandeid standardi ISO 14001 rakendamiseks*. IIIIEE Lund University.
- Bohdanowicz, P., & Martinac, I. (2007). Determinants and benchmarking of resource consumption in hotels: case study of Hilton International and Scandic in Europe. *Energy and Buildings*, 39(1), 82–95, <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2006.05.005>
- Bohdanowicz, P., Lic, T., Simanic, B., Martinac, I. (2004). Sustainable Hotels—Eco-Certification According to Eu Flower, Nordic Swan and the Polish Hotel Association. *Regional Central and Eastern European Conference on Sustainable Building*. <http://www.greenthehotels.com/eng/BohdanowiczSimanicMartinacEcolabelsSB04.pdf>
- Booking.com. (2023). *Sustainable Travel Report 2023*. <https://globalnews.booking.com/download/31767dc7-3d6a-4108-9900-ab5d11e0a808/booking.com-sustainable-travel-report2023.pdf>
- Bučar, K., Van Rheenen, D., Hendija, Z. (2019). Ecolabelling in tourism: The disconnect between theory and practice. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 67(4), 365–374, <https://hrcak.srce.hr/230634>
- Buunk, E., van der Werf, E. (2019). Adopters versus Non-Adopters of the Green Key Ecolabel in the Dutch Accommodation Sector. *Sustainability*, 11(13), <https://doi.org/10.3390/su11133563>
- Chan, E. S. W., Hawkins, R. (2012). Application of EMSs in a hotel context: A case study. *International Journal of Hospitality Management*, 31(2), 405–418, <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2011.06.016>
- Duglio, S., Ivanov, S., Magliano, F., Ivanova, M. (2017). Motivation, costs and benefits of the adoption of the European Ecolabel in the tourism sector: an exploratory study of Italian accommodation establishments. *Izvestiya Journal of the University of Economics*. 61(1), 83–95, <https://ssrn.com/abstract=2930822>

- EAS. (2018). *Eesti turism hooaegade ühtlusest Euroopa edukamate hulgas*. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. Vaadatud 28.04.2023 <https://www.puhkaeestis.ee/et/eesti-turism-hooaegade-uhkluselt-euroopa-edukamate-hulgas>
- EAS. (2020). *Eesti rahvusvaheline konkurentsivõime: 2020 aastaraamat*. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. Vaadatud 28.04.2023 <https://www.eas.ee/wp-content/uploads/2021/04/Konkurentsivoime-2020-aastaraamat.pdf>
- EAS. (2023a). *Eesti rahvusvaheline konkurentsivõime 2022 aastaraamat*. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. Vaadatud 28.04.2023 <https://eas.ee/wp-content/uploads/2023/03/konkurentsivoime-2022-aastaraamat.pdf>
- EAS. (2023b). *Eesti turismisektori põhinäitajad*. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. Vaadatud 28.04.2023 <https://www.puhkaeestis.ee/et/turismiprofessionaalile/uuringud-ja-statistika/turismi-arengu-ulevaated>
- EAS. (2023c). *Green Key*. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. Vaadatud 29.04.2023 <https://www.puhkaeestis.ee/et/turismiprofessionaalile/tootearendus-ja-kvaliteet/greenkey>
- EAS. (2023d). *Lühiajaliste üüripindade pakkumine ja nõudlus Eestis, 2019–2023*. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. Vaadatud 29.04.2023 <https://www.puhkaeestis.ee/et/turismiprofessionaalile/uuringud-ja-statistika/luhiajaliste-uuripindade-pakkumine-ja-noudlus-eestis-alates-2019>
- EAS. (2023e). *Majutusettevõtete statistika, jaan.–dets. 2022 (xls)*. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. Vaadatud 28.04.2023 <https://www.puhkaeestis.ee/et/turismiprofessionaalile/uuringud-ja-statistika/turismi-arengu-ulevaated>
- Euroopa Liidu Nõukogu. (2022). *Euroopa turismi tegevuskava 2030 – Nõukogu järeldused*. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15441-2022-INIT/et/pdf>
- Filho, W. (2022). Will climate change disrupt the tourism sector? *International Journal of Climate Change Strategies and Management*. 14(2), 212–217, <https://doi.org/10.1108/IJCCSM-08-2021-0088>.
- Green Key Global. (2023a). *Green Key Criteria*. Vaadatud 29.04.2023 <https://www.greenkey.global/criteria>
- Green Key Global. (2023b). *Why Green Key?* Vaadatud 29.04.2023 <https://www.greenkey.global/why-green-key>
- GSTC. (2023a). *GSTC Impact*. Global Sustainable Tourism Council. Vaadatud 29.04.2023 <https://www.gstccouncil.org/about/gstc-impact/>
- GSTC. (2023b). *GSTC Recognized Standards*. Global Sustainable Tourism Council. Vaadatud 29.04.2023 <https://www.gstccouncil.org/gstc-criteria/gstc-recognized-standards/>

- Gössling, S. (2002). Global environmental consequences of tourism. *Global Environmental Change*, 12, 283–302, [https://doi.org/10.1016/S0959-3780\(02\)00044-4](https://doi.org/10.1016/S0959-3780(02)00044-4)
- Gössling, S., Balas, M., Mayer, M., Sun, Y.-Y. (2023). Review of A review of tourism and climate change mitigation: The scales, scopes, stakeholders and strategies of carbon management. *Tourism Management*, 95. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2022.104681>
- Gössling, S., Hall, C. M. (toim.). (2006). *Tourism, biodiversity and global environmental change. Tourism and global environmental change: Ecological, economic, social and political interrelationships*. Routledge.
- Gössling, S., Lund-Durlacher, D. (2021). Tourist accommodation, climate change and mitigation: An assessment for Austria. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 34, <https://doi.org/10.1016/j.jort.2021.100367>
- Gössling, S., Peeters, P. (2015). Assessing tourism's global environmental impact 1900–2050. *Journal of Sustainable Tourism*, 23, 1–21, <https://doi.org/10.1080/09669582.2015.1008500>
- Hall, C. M. (2010). Tourism and biodiversity: more significant than climate change? *Journal of Heritage Tourism*, 5(4), 253–266, <https://doi.org/10.1080/1743873X.2010.517843>
- Holden, A., Jamal, T., Burini, F. (2022). The Future of Tourism in the Anthropocene. *Annual Review of Environment and Resources*, 47(1), 423–447, <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-120920-092529>
- Juvan, E., Grün, B., Dolnicar, S. (2023). Waste production patterns in hotels and restaurants: An intra-sectoral segmentation approach. *Annals of Tourism Research Empirical Insights*, 4(1), <https://doi.org/10.1016/j.annale.2023.100090>
- Lenzen, M., Sun, Y.-Y., Faturay, F., Ting, Y.-P., Geschke, A., Malik, A. (2018). The carbon footprint of global tourism. *Nature Climate Change*, 8, 522–528, <https://doi.org/10.1038/s41558-018-0141-x>
- Lozano, R. (2013). Are companies planning their organisational changes for corporate sustainability? An analysis of three case studies on resistance to change and their strategies to overcome it. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. 20, 275–295, <https://doi.org/10.1002/csr.1290>
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. (2022). *Turismistrateegia 2022–2025*. Vaadatud 28.04.2023 [https://static.visitestonia.com/docs/3814060\\_turismistrateegia2022-202531.03](https://static.visitestonia.com/docs/3814060_turismistrateegia2022-202531.03)
- Martins, A. M., Cró, S. (2021). The Impact of Tourism on Solid Waste Generation and Management Cost in Madeira Island for the Period 1996–2018. *Sustainability*, 13(9), <https://doi.org/10.3390/su13095238>
- Mason, C.F. (2013). The economics of eco-labeling: Theory and empirical implications. *International Review of Environmental and Resource Economics*, 6(4), 341–372, <http://dx.doi.org/10.1561/101.00000054>

- Mzembe, A. N., Idemuida, U., Angel, E. (2021). Sustainability led innovations in the hospitality industry: A case study of the adoption of the Green Key Scheme standards in the Netherlands. *Journal of Cleaner Production*, 291, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.125210>
- Obersteiner, G., Gollnow, S. and Eriksson, M. (2021). Carbon footprint reduction potential of waste management strategies in tourism. *Environmental Development*, 39, <https://doi.org/10.1016/j.envdev.2021.100617>
- Scott, D. (2021). Sustainable Tourism and the Grand Challenge of Climate Change. *Sustainability*, 13(4), <https://doi.org/10.3390/su13041966>
- Segarra-Oña, M.-V., Peiró-Signes, Á., Verma, R., Miret-Pastor, L. (2012). Does environmental certification help the economic performance of hotels? *Cornell Hospitality Quarterly*, 53(3), 242–256, <https://doi.org/10.1177/1938965512446417>
- SEI Tallinn. (2023). *Green Key ettevõtete andmebaas*. Vaadatud 14.05.2023
- Statistikaamet. (2023a). *EM001: Ettevõtete majandusnäitajad tegevusala ja tööga hõivatud isikute arvu järgi*. Vaadatud 28.04.2023 [https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus\\_ettevetete-majandusnaitajad\\_ettevetete-tulud-kulud-kasum\\_aastastatistika/EM001](https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_ettevetete-majandusnaitajad_ettevetete-tulud-kulud-kasum_aastastatistika/EM001)
- Statistikaamet. (2023b). *EM041: Ettevõtete majandusnäitajad tegevusala ja tööga hõivatud isikute arvu järgi (kvartalid)*. Vaadatud 28.04.2023 [https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus\\_ettevetete-majandusnaitajad\\_ettevetete-tulud-kulud-kasum\\_luhiajastatistika/EM041](https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_ettevetete-majandusnaitajad_ettevetete-tulud-kulud-kasum_luhiajastatistika/EM041)
- Statistikaamet. (2023c). *TU122: Majutamine maakonna järgi (kuud)*. Vaadatud 28.04.2023 [https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus\\_turism-ja-majutus\\_majutus/TU122](https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_turism-ja-majutus_majutus/TU122)
- Steiger, R., Cenk Demiroglu, O., Pons, M., Salim, M. (2023). Climate and carbon risk of tourism in Europe. *Journal of Sustainable Tourism*, <https://doi.org/10.1080/09669582.2022.2163653>
- Styles, D., Schoenberger, H., Galvez Martos, J. (2013). Best Environmental Management Practice in the Tourism Sector. *Publications Office of the European Union*. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC82602>
- Sun, Y.-Y., Gössling, S., Zhou, W. (2022). Does tourism increase or decrease carbon emissions? A systematic review. *Annals of Tourism Research*, 97, <https://doi.org/10.1016/j.annals.2022.103502>
- Sustainable Hospitality Alliance. (2017). *Global Hotel Decarbonisation Report*. <https://sustainablehospitalityalliance.org/wp-content/uploads/2020/05/Global-Hotel-Decarbonisation-Report-2017.pdf>
- Technopolis Group, Tallinna Ülikool, Teeme Ära SA. (2021). *Eesti ringmajanduse tulevikupotentsiaali ja vajalike meetmete uuring*. [https://ringmajandus.envir.ee/sites/default/files/OSA%201\\_PDF.pdf](https://ringmajandus.envir.ee/sites/default/files/OSA%201_PDF.pdf)

Tovar, C., & Lockwood, M. (2008). Social impacts of tourism: An Australian regional case study. *International Journal of Tourism Research*, 10(4), 365–378, <https://doi.org/10.1002/jtr.667>

Turismiseadus. (2020). RT I, 04.12.2020, 3. <https://www.riigiteataja.ee/akt/104122020003>

UNEP, WTTC. (2021). *Rethinking Single-Use Plastic Products in Travel & Tourism – Impacts, Management Practices and Recommendations*. United Nations Environment Programme, World Travel & Tourism Council. <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/36324/RSUP.pdf>

United Nations. (2021). *The Sustainable Development Goals Report 2021*. [https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/extendedreport/Goal%20\(12\)\\_final.pdf](https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/extendedreport/Goal%20(12)_final.pdf)

UNWTO. (2023a). *Impact assesment of the Covid-19 outbreak on international tourism*. United Nations World Tourism Organization. Vaadatud 17.05.2023 <https://www.unwto.org/impact-assessment-of-the-covid-19-outbreak-on-international-tourism>

UNWTO. (2023b). *Tourism and Sustainable Development Goals*. United Nations World Tourism Organization. Vaadatud 17.05.2023 <https://tourism4sdgs.org/tourism-for-sdgs/tourism-and-sdgs/>

Usman, O., Elsalih, O., Koshadh, O. (2020). Environmental performance and tourism development in EU-28 Countries: the role of institutional quality. *Current Issues in Tourism*, 23(17), 2103-2108, <https://doi.org/10.1080/13683500.2019.1635092>

WTTC. (2021). *A Net Zero Roadmap for Travel & Tourism. Proposing a new target Framework for the Travel & Tourism Sector*. World Travel & Tourism Council. [https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2021/WTTC\\_Net\\_Zero\\_Roadmap.pdf](https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2021/WTTC_Net_Zero_Roadmap.pdf)

WTTC. (2022). *Travel and tourism economic impact 2022*. World Travel & Tourism Council. <https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2022/EIR2022-Global%20Trends.pdf>

WTTC. (2023). *Economic impact*. World Travel & Tourism Council. Vaadatud 17.05.2023 <https://wttc.org/research/economic-impact>

# Lisa 1. Majutusettevõtete keskkonnategevuse küsimustik

## Osa A: Üldandmed

A1. Majutusettevõtte kategooria:

- Hotell
- Hostel
- Külalistemaja
- Puhkemaja
- Külaliskorter
- Muu:

A2. Majutusettevõtte andmed

- Majutusettevõtte nimi:
- Asukoht (linn/vald):
- Vastaja ametikoht:
- Tärnide arv (kui olemas):
- Tubade arv:
- Voodikohtade arv:

## Osa B: Keskkonnategevuse arendamine

B1. Kui olulised on olnud järgmised tegurid teie ettevõtte keskkonnategevuse arendamisel?

Vastake 5-punkti skaalal (5 – väga oluline, 4 – pigem oluline, 3 – neutraalne, 2 – pigem ei ole oluline, 1 – ei ole üldse oluline). Kuues vastusevariant on „Ei oska öelda“.

B1-1. *Ettevõttevälised tegurid*

- Õiguslikud nõuded (nt jäätmealased õigusaktid)
- Äri- või koostööpartnerite surve
- Klientide kasvanud keskkonnateadlikkus ja nõudmised
- Ühiskondlike normide ja ootuste muutus
- Teiste majutusettevõtete eeskuju
- Muu, täpsusta:

B1-2. *Ettevõttesisesed tegurid*

- Ressursi- ja energiatõhususest tulenev kulude kokkuhoid
- Turunduslik eelis (mainekujundus)
- Ettevõtte juhtkonna motiveeritus
- Omanike või kontserni nõuded
- Töötajate keskkonnateadlikku
- Muu, täpsusta:

## Osa C: Keskkonnategevuse takistused

C1. Kui oluliseks takistuseks peate järgmisi tegureid keskkonnategevuse rakendamisel oma ettevõttes?

Vastake 5 punkti skaalal (5 – väga oluline, 4 – pigem oluline, 3 – neutraalne, 2 – pigem ei ole oluline, 1 – ei ole üldse oluline). Kuues vastusevariant on „Ei oska öelda“.

#### C1-1. Ettevõttevälised tegurid

- Õiguslike nõuete ebapiisavus
- Klientide vähene nõudlus keskkonnahoidliku majutusteenuse vastu
- Keskkonnameetmete rakendamise kulukus
- Üldine majanduslik ebakindlus
- Riiklike toetuste ebapiisavus
- Teabe ja juhendite ebapiisavus
- Vastuolu keskkonnahoidliku tava ja hotelli tärnide hindamissüsteemi vahel
- Keskkonnajuhtimissüsteemide ja -märgiste nõuded on liiga karmid
- Muu, täpsusta

#### C1-2. Ettevõttesisesed tegurid

- Töötajate ajapuudus
- Piisava oskusteabe ja kogemuse puudumine
- Kollektiivi vastuseis muudatustele
- Eestvedaja puudumine kollektiivis
- Juhtkonna toetuse puudumine
- Rahaliste ressursside piiratus
- Investeeringute pikk tasuvusaeg
- Muu, täpsusta

### Osa D: Keskkonnajuhtimisvahendid

D1. Milliseid keskkonnajuhtimisvahendeid olete oma ettevõttes juba rakendanud või plaanite rakendada?

5-punkti skaala: (Rakendame praegu, Oleme varem rakendanud, Plaanime tulevikus rakendada, Ei plaani rakendada, Ei oska öelda)

- Kontserni enda keskkonna/jätkusuutlikkuse põhimõtted ja tegevusjuhised
- Keskkonnajuhtimissüsteemi (EMAS, ISO 14001) rakendamine
- Green Key märgis
- Keskkonnahoidliku ehitise märgis (nt BREEAM, LEED)
- Süsiniku jalajälje hindamine
- Ökoloogilise jalajälje hindamine
- Süsiniku heite kompenseerimine
- Energiajuhtimissüsteemi ISO 50001 rakendamine
- Vastutustundliku ettevõtluse põhimõtete rakendamine ja aruandlus
- Avalikkusele ja äripartneritele suunatud perioodiliste jätkusuutlikkuse/keskkonnuaruannete koostamine
- Muu, täpsusta

D2. Milliseid keskkonnuhoiu meetmeid olete oma ettevõttes juba rakendanud või plaanite rakendada?

- Energiasäästu meetmed



- Taastuenergia kasutamine
- Veesäästu meetmed
- Jäätmetekke vältimine ja vähendamine
- Jäätmete liigiti kogumine
- Keskkonnahoidlike transpordivahendite ja -viiside kasutamine
- Töötajate keskkonnahoidlike tööle-koju liikumisviiside toetamine
- Keskkonnahoidlike toodete hankimine
- Töötajate kaasamine ja koolitamine
- Küllastajate teavitamine
- Muu, täpsusta

### **Osa E: Keskkonnategevuse tulemuslikkus**

E1. Millist kasu on teie ettevõtte keskkonnategevuse arendamisest saanud?

*Valige kõik, mis kehtivad*

- Õiguslike nõuete täitmine
- Äripartnerite nõuete täitmine
- Omanike ootuste täitmine
- Ressursi- ja energiatõhususest tulenev kulude kokkuhoid
- Turunduslik eelis
- Konkurentsieelis
- Töötajate teadlikkuse suurenemine
- Töötajate rahulolu
- Klientide rahulolu
- Võimalus osaleda koostööprojektides
- Muu, täpsusta

E2. Mis on kõige olulisem tegur, mis on aidanud teie ettevõtet keskkonnategevust parendada?

*Valige üks kõige olulisem*

- Ettevõtte juhtkonna/omaniku keskkonnateadlikkus ja toetus
- Kontserni nõue keskkonnategevuse arendamisele
- Ettevõtte keskkonnakoordinaatori eestvedamine
- Kõikide töötajate aktiivne kaasatus
- Muu, täpsusta

### **Osa F: Majutusettevõtted rohepöördes**

F1. Milline on Teie arvates Eesti majutusettevõtete roll rohepöördes?

*Avatud vastus.*

F2. Kuidas on rohepöördega seotud muutused mõjutanud teie ettevõtte majandus- ja keskkonnategevust ning millised on teie ettevõtte tulevikuplaanid seoses rohepöördega?

*Avatud vastus.*

## Lisa 2. Majutusettevõtete intervjuu kava

1. Mis on olnud 3 kõige olulisemat tegurit teie ettevõtte keskkonnategevuse arendamisel? Selgitage, miks on just need tegurid olulised.
2. Kuidas te võrdlete ettevõtteväliste ja ettevõttesiseste tegurite olulisust keskkonnategevuse arendamisel?
3. Mis on olnud 3 kõige olulisemat takistust keskkonnategevuse rakendamisel? Selgitage, miks on just need takistused olulised.
4. Mis on kõige olulisem kasu, mida teie ettevõtte on keskkonnategevuse arendamisest, sealhulgas Green Key märgisest saanud? Selgitage.
5. Märkсите küsimustikus, et kõige olulisem tegur, mis on aidanud teie ettevõtet keskkonnategevust parendada on ...? Selgitage oma vastust. Kuidas selle aspekti olulisus on avaldunud?
6. Mis oli teie motivatsiooniks, et Green Key märgist taotleda?
7. Milline roll on teie ettevõtte keskkonnategevuse arendamisel olnud Green Key märgise süsteemil?
8. Märkсите küsimustikus, et te *ei plaani/plaanite* tulevikus rakendada teisi keskkonnajuhtimisvahendeid? Mis on selle põhjuseks/motivatsiooniks?
9. Millised on teie ettevõtte järgmised keskkonnategevuse arendamise plaanid?

## **Lihtlitsents**

### **Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks**

Mina, Kertu Uiboleht,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

#### **Eesti majutusettevõtete keskkonnategevus,**

mille juhendajad on Harri Moora ja Age Poom

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

*Kertu Uiboleht*

**19.05.2023**